

Eksjö
kommun

Hållbarhetsbedömning

Översiktsplan för Eksjö kommun 2040

Antagen av kommunfullmäktige 2022-12-15

Diarienummer: Sbn 2019/52

Hållbarhetsbedömning - Översiktsplan 2040 Eksjö kommun

Icke teknisk sammanfattning

En översiktsplan antas så gott som alltid medföra en betydande miljöpåverkan. Därför ska en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) upprättas i samband med framtagandet av planförslaget. Eksjö kommun har valt att utvidga den lagstadgade miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning vilket innebär att även sociala och ekonomiska aspekter har analyserats och konsekvensbedömts. Hållbarhetsbedömningen kan betraktas som ett verktyg för att kartlägga den samlade miljöpåverkan och hållbarhetspåverkan som en översiktsplan medför vid genomförande av planen. Den bidrar även med en helhetssyn över översiktsplanens ställningstaganden och utpekanden ur ett konsekvens- och påverkansperspektiv.

Ett avgränsningssamråd hölls den 24 juni 2021 med länsstyrelsen i Jönköpings län. Vid detta avgränsningssamråd klargjordes vilka fokusområden som var av värde att hantera i en miljöbedömning. Vidare har kommunen själv valt ut vilka sociala och ekonomiska fokusområden som betraktats vara relevanta att bedöma. Samtliga områden som bedömts i denna hållbarhetsbedömning är:

Ekologiska fokusområden:

Kulturmiljö, markanvändning, trafik & infrastruktur, naturmiljö, vatten, rekreation & friluftsliv, hälsa & säkerhet samt klimat & energi.

Sociala fokusområden:

Folkhälsa, barnperspektiv, bostadsförsörjning, arbete, tillgänglighet, trygghet, jämställdhet & jämlikhet, integration & mångfald samt fri tid.

Ekonomiska fokusområden:

Allmänna intressen, demografi, marknadsföring, markköp, resurseffektivitet samt byggtakt & planberedskap.

Hållbarhetsbedömningen har redogjort för de konsekvenser som genomförandet av översiktsplanen kan få utefter respektive fokusområde inom respektive hållbarhetsdimension. Hållbarhetsbedömningen redovisar kommunens egna bedömningar och avvägningar, vilket har varit en utmaning i att agera så transparent och självkritiskt som möjligt.

I hållbarhetsbedömningen redovisas även ett så kallat nollalternativ, det vill säga ett alternativ som visar utvecklingen med utgångspunkt i ett scenario där översiktsplanen inte genomförs. Ett genomförande av nollalternativet skulle innebära att planering fortsatt sker utefter den befintliga översiktsplanen från 2013.

Det görs även en samlad bedömning på slutet som summerar konsekvenserna av översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms som helhet kunna bidra till en hållbar utveckling, men där finns inslag av negativa konsekvenser av planförslaget som kommunen kan arbeta vidare med. Det redogörs även för hur uppföljning kan genomföras och vilka frågor som är relevanta att titta närmare på i efterkommande planering.

Eftersom översiktsplanen inte är juridiskt bindande behöver kommunen i vidare arbete göra avvägningar inför varje enskild åtgärd. Hållbarhetsbedömningen kan tillsammans med översiktsplanen då användas som ett underlag för dessa beslut.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
Bakgrund.....	7
Syfte	7
Vad är en hållbar utveckling?.....	7
Kommunvisionen och hållbarhet.....	8
2. Metodik	10
Inför framtagande av en ny översiktsplan	10
Konsekvensbedömning.....	11
Konsekvensskala.....	11
Avgränsning	12
3. Bedömningsgrunder	13
Övergripande mål.....	13
Globala hållbarhetsmål.....	13
Nationella miljömål.....	13
Regional utvecklingsstrategi 2020–2035	14
Kommunprogrammet – fyra effektmål	14
Kulturmiljö	16
Nationella kulturmiljömål	16
Riksintressen för kulturmiljövården	16
Fornlämningar	17
Kyrkliga minnen och byggnadsminnen	17
Kulturhistoriskt handlingsprogram för Eksjö stad	17
Stadsprogram för Eksjö centrum	17
Markanvändning.....	18
Jordbruksmark.....	18
Strandskydd.....	18
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)	18
Riksintresse för totalförsvaret	18
Trafik- och infrastruktur.....	19
Regional transportplan	19
Naturmiljö	19
Riksintressen för naturvården	19
Natura 2000	19

Naturresevat	19
Nyckelbiotoper	19
Vatten	20
Miljökvalitetsnormer för vatten	20
Emån	20
Rekreation och friluftsliv	20
Riksintressen för friluftslivet	20
Friluftspolitiken	20
Hälsa och säkerhet	21
Buller	21
Luft	21
Förorenade områden	21
Klimat och energi	21
Regional klimat- och energistrategi	21
4. Nollalternativet	23
Konsekvenser av nollalternativet	23
Ekologiska konsekvenser	24
Sociala konsekvenser	24
Ekonomiska konsekvenser	24
5. Ekologiska konsekvenser	26
Kulturmiljö	26
Markanvändning	28
Trafik och infrastruktur	33
Naturmiljö	37
Vatten	43
Rekreation och friluftsliv	47
Hälsa och säkerhet	49
Klimat och energi	59
Översiktsplanens påverkan på miljömålen	64
6. Sociala konsekvenser	69
Folkhälsa	69
Barnperspektiv	70
Bostadsförsörjning	71
Arbetsmarknad	72

Tillgänglighet.....	74
Trygghet.....	75
Jämställdhet och jämlikhet.....	76
Integration och mångfald.....	78
Fri tid.....	79
7. Ekonomiska konsekvenser.....	81
Allmänna intressen.....	81
Markköp.....	81
Marknadsföring.....	82
Demografi.....	83
Resurseffektivitet.....	84
Byggtakt och planberedskap.....	85
8. Samlad bedömning.....	86
Översiktsplanen och de fyra effektmålen.....	86
Lista samtliga bedömningar.....	89
9. Uppföljning.....	90

1. Inledning

Kommunfullmäktige i Eksjö kommun beslutade 2019-06-13 att ge kommunstyrelsen i uppdrag att upprätta förslag till ny översiktsplan. Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen och anger kommunens långsiktiga mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen aktualitetprövas varje mandatperiod och nuvarande översiktsplan antogs av kommunfullmäktige 2013-09-26.

Samhällsbyggnadssektorn har tagit fram en ny översiktsplan som varit ute på samråd under april-juni 2022 och på granskning september-november 2022. Översiktsplanen ska ge vägledning för beslut om mark- och vattenanvändning samt hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, men används för lovgivning och tillståndsprövning.

Bakgrund

Enligt miljöbalken 6 kap 11 § ska en miljökonsekvensbedömning genomföras för planer som kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Översiktsplanen för Eksjö kommun är en plan som omfattas inom det kravet. Inom ramen för en miljöbedömning ska kommuner ta fram en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) där den betydande miljöpåverkan som planens genomförande kan antas medföra identifieras, beskrivas och bedömas för såväl direkta som indirekta effekter. Eksjö kommun har även valt att utvidga den lagstadgade miljöbedömningen till en hållbarhetsanalys vilket innebär att även sociala och ekonomiska aspekter kommer att analyseras och konsekvensbedömmas.

Syfte

Syftet med hållbarhetsbedömningen är att utvärdera översiktsplanens eventuella inverkan på miljön, människors hälsa samt sociala och ekonomiska aspekter. Eksjö kommun har vidare haft ambitionen om att de utpekade konsekvenserna ska kunna påverka planarbetet och översiktsplanens utformning.

Vad är en hållbar utveckling?

Hållbar utveckling är ett begrepp som kan tolkas och förstås på många olika sätt beroende på vilket sammanhang begreppet används. Inom ramen för fysisk planering, där översiktsplanering är en beståndsdel, används hållbar utveckling ofta som begrepp för att peka ut en önskvärd samhällsutveckling.

Hållbar utveckling brukar delas in i tre dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Dessa tre dimensioner bidrar tillsammans till en hållbar utveckling, där det något förenklat kan sägas att det sett till människans utgångspunkt, är den sociala hållbarhetsdimensionen, människors möjlighet att tillfredsställa sina behov, som är huvudmålet med hållbarhet och hållbar utveckling. För att nå detta mål behöver hänsyn tas till ett stort antal ekologiska faktorer för en fungerande och hållbar levnadsmiljö. Utan fungerande ekologiska system reduceras dessa möjligheter både på kort och lång sikt. Den ekonomiska dimensionen representerar samhällets ekonomiska medel för att värdera potential vinster, kostnader, och nyttor av att förstärka eller försvaga ekologiska system. Det är alltså kortfattat den sociala hållbarheten som är målet, den ekologiska hållbarheten som är de grundläggande förutsättningarna och den ekonomiska hållbarheten som är medlet för att nå målet.

Kommunvisionen och hållbarhet

Eksjö kommun är en kommun där alla är välkomna. En trygg och levande kommun som vi gemensamt arbetar för att på ett hållbart sätt bevara och utveckla. En aktiv kommun där allt känns nära. En närhet som ger mer tid för meningsfull fri tid. Vår vision pekar ut tre fokusområden vilka möjliggör att vi kan skapa den attraktionskraft som krävs för att kunna erbjuda välfärdstjänster av god kvalitet.

Den hållbara kommunen

Hållbar utveckling handlar om att vi alla inom Eksjö kommun använder våra gemensamma resurser medvetet. Vi ska inte äventyra möjligheterna för kommande generationer. Vi fokuserar på detta ur tre perspektiv:

- Social hållbarhet – vi ska vara en kommun där alla känner att grundläggande mänskliga rättigheter uppfylls. Alla ska på lika villkor erbjudas en livsmiljö där de kan tillgodogöra sig kunskap, utvecklas och ha en god hälsa.
- Miljömässig hållbarhet – vi ska alla ta miljöansvar och effektivt hushålla med naturens resurser för att bidra till ett gott klimat och en god livskvalitet för framtiden.
- Ekonomisk hållbarhet – vi ska skapa en balanserad ekonomisk tillväxt, utan att slita på naturresurser eller människa, där alla ska ha råd att tillgodose sina grundläggande behov.

Den nära kommunen

Närhet handlar om social samvaro, delaktighet och allas lika betydelse, såväl som geografisk närhet och tillgänglighet. Närhet skapar tillhörighet och ger mer tid för fri tid. Vi fokuserar på detta ur tre perspektiv:

- Kommunikationer – vi ska verka för att kommunikationerna till, från och inom Eksjö kommun möter våra behov.
- Social samvaro – vi ska ha ett tolerant och jämlikt samhälle med närhet mellan människor, delaktighet och trygghet i alla miljöer. Det ska finnas tillgängliga mötesplatser över generationsgränser.
- Demokrati – vi ska ha goda möjligheter att kunna påverka, vara delaktiga och ha närhet till förtroendevalda och myndigheter för att främja den demokratiska utvecklingen.

Den aktiva kommunen

Den aktiva kommunen handlar om en framgångsrik kommun där vi tar tillvara på de enskilda krafternas engagemang och ta-sig-församhet som främjar kommunens tillväxt och attraktivitet. Vi fokuserar på detta ur tre perspektiv:

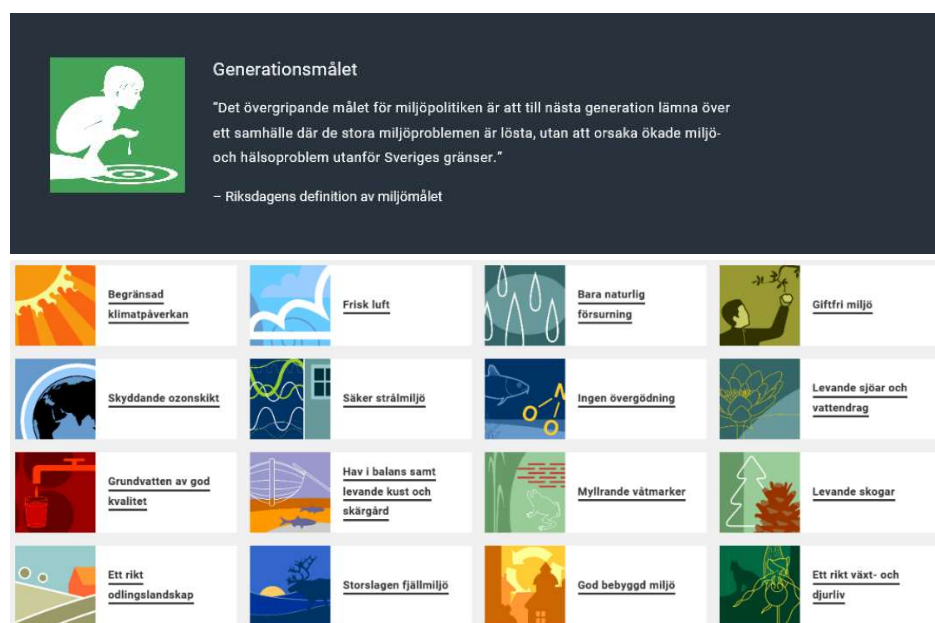
- Arbetsliv – vi ska engagerat och i samverkan främja utvecklingen inom näringslivet och offentlig sektor. Vi ska aktivt främja god kompetensförsörjning för att möta den lokala arbetsmarknadens behov.
- Samarbete – vi ska aktivt säkerställa ett bra samarbete mellan landsbygd, tätorter och stad, samt vara en god samarbetspartner till andra kommuner, regioner och ideella organisationer. När samtliga delar av kommunen utvecklas blir hela kommunen starkare.
- Fri tid – vi ska skapa möjligheter för en aktiv och meningsfull fri tid, oavsett om det handlar om föreningsbundna aktiviteter, nyttjande av kulturutbud eller egen rekreation.

2. Metodik

I detta kapitel beskrivs hur konsekvensbedömning genomförts och den avgränsning som gjorts.

Inför framtagande av en ny översiktsplan

Inför framtagande av ny översiktsplan har kommunen arbetat aktivt med att involvera och ta ställning till Sveriges Miljömål tidigt i processen för att peka ut olika vägval som ligger till grund för en ny översiktsplan i Eksjö kommun. Sveriges Miljömål består av ett övergripande generationsmål och 16 miljömål. Av dessa 16 miljömål är 14 miljömål aktuella för Eksjö kommun. De två mål som undantas är ”Hav i balans samt levande kust och skärgård” och ”Storslagen fjällmiljö”.

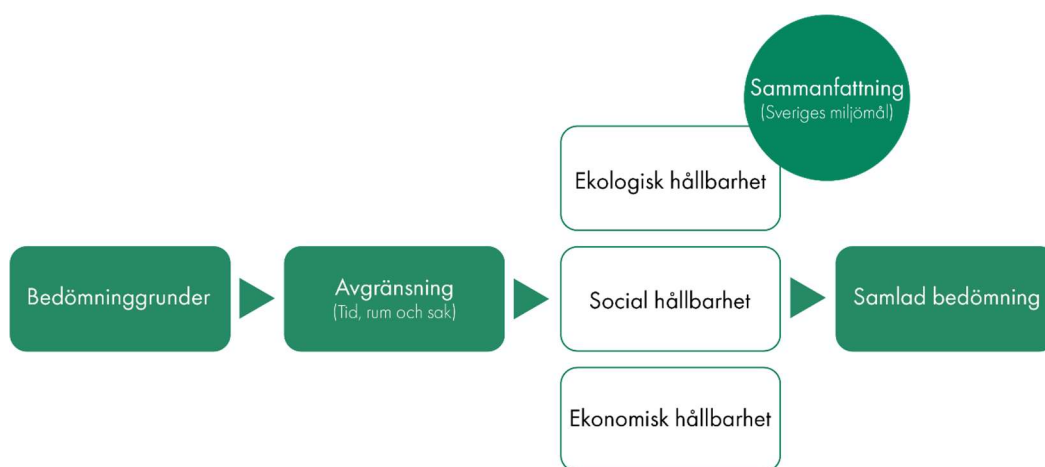
Flera av de 16 miljömålen är direkt kopplade till samhällsplanering, bland annat *God bebyggd miljö* och *Begränsad klimatpåverkan*. Under respektive delmål har det listats vilken organisation, myndighet eller motsvarande som är huvudansvarig för respektive mål. Exempelvis är Skogsstyrelsen huvudansvarig för målet *Levande skogar*, och det går på deras hemsidor att ta del av ett mer konkret arbete som görs för att uppfylla målet. Det finns vidare listat vem som gör vad i åtgärdskedjan, exempelvis vad ett företag kan göra eller vad en kommun kan göra för att bidra. Eksjö kommun har därav inför framtagande av översiktsplan listat de mål som samhällsplanering, och då specifikt kommunal översiktsplanering kan påverka, samt bedömt vad kommunen kan göra för att bidra. I bedömningen har kommunen tagit fram diskussionspunkter till varje miljömål som tjänstemän och politiker har fått diskutera och tillsammans kommit fram till en form av vägval som ligger till grund för den nya

översiktsplanen. Exempelvis har en diskussionspunkt handlat om att å ena sidan trappa ner på skogsbruk för att bidra till måluppfyllandet, men å andra sidan ställa sig frågande om det är det rimligt i det specifika fallet, eller är något kommunen ens vill göra?

Utifrån dessa diskussionspunkter har samhällsbyggnadssektorn vidare kunnat ta fram en översiktsplan som är förenlig med kommunens ställningstagande till miljömålen. Hur planförslaget vidare kommer att bidra till miljömålen och vilka konsekvenser detta innebär beskrivs i denna hållbarhetsbedömning under ”Ekologisk hållbarhet”.

Konsekvensbedömning

För bedömning av konsekvenser har kommunen valt ut vilka grunder hållbarhet ska bedömas utefter. Därefter har det gjorts en avgränsning i tid, rum och sak som redovisar vilka intentioner av planförslaget som har valts ut för bedömning inom respektive hållbarhetsdimension. Planförslagets intentioner redovisas i jämförelse med ett nollalternativ. De tre hållbarhetsdimensionerna delas upp i tre kapitel varav den ekologiska hållbarheten sammanfattas med en samlad bedömning utefter de nationella miljömålen. Hållbarhetsbedömningen avslutas med en samlad bedömning och om hur planförslaget bidrar till att uppfylla kommunens fyra effektmål.

Konsekvensskala

Planförslaget har bedömts både med avseende på positiva och negativa konsekvenser enligt nedanstående bedömningsskala. Skalan av konsekvenser relaterar till graden av planförslagets utfall i olika situationer och används genomgående i hållbarhetsanalysen.

Negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser	Inga eller obetydande konsekvenser	Små positiva konsekvenser	Positiva konsekvenser
-----------------------	---------------------------	------------------------------------	---------------------------	-----------------------

Avgränsning

Hållbarhetsbedömningen ska uppfylla plan- och bygglagens krav på konsekvensbedömning samt miljöbalkens krav på miljökonsekvensbeskrivningar. Enlig miljöbalken 6 kap 13 § ska en MKB avgränsas till den mest betydelsefulla påverkan på människa och miljö som planens genomförande kan antas medföra. Detta innebär att denna hållbarhetsrapport inte behandlar samtliga konsekvenser som kan antas uppstå. Fokus har riktats till de konsekvenser som kommunen antar ha betydande och störts påverkan. Hur sociala och ekonomiska konsekvenser ska redovisas beskrivs inte på samma sätt i PBL, utan här har kommunen själv valt ut de konsekvenser som anses vara relevanta, utefter kommunens fyra effektmål.

I samråd med projektgruppen för översiktsplanen och Länsstyrelsen, genom ett obligatoriskt avgränsningssamråd, har följande avgränsningar gjorts:

Hållbarhetsbedömningen avgränsning i **tid** till att följa den tidsaspekt som den nya översiktsplanen har, det vill säga år 2040. Med en tidshorisont fram till 2040 kan konsekvenser av planförslaget variera på både kort och lång sikt.

Hållbarhetsbedömningens **rumsliga** avgränsning är i huvudsak Eksjö kommun. Dock har flera hållbarhetsaspekter en koppling till vad som händer utanför kommunens gränser, varpå konsekvenserna för detta belyses där det lämpar sig.

Avgränsning i **sak** innefattar en identifiering av de hållbarhetsaspekter och intressen som behöver utredas för att kunna identifiera viktiga effekter och konsekvenser. Konsekvenser av översiktsplanen behandlas och analyseras utifrån de ställningstaganden och inriktningar som anges i översiktsplanen. Denna hållbarhetsbedömning kommer att behandla följande fokusområden:

Ekologisk hållbarhet	Social hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet
Kulturmiljö	Folkhälsa	Allmänna intressen
Markanvändning	Barnperspektiv	Demografi
Trafik & infrastruktur	Bostadsförsörjning	Marknadsföring
Naturmiljö	Arbete	Markköp
Vatten	Tillgänglighet	Resurseffektivitet
Rekreation & friluftsliv	Trygghet	Byggtakt &
Hälsa & säkerhet	Jämställdhet & jämlikhet	planberedskap
Klimat & energi	Integration & mångfald	
	Fri tid	

3. Bedömningsgrunder

I detta avsnitt presentera de bedömningsgrunder som använts i konsekvensbedömningen. Bedömningsgrunder för ekologisk hållbarhet redovisas mer omfattande medan bedömningsgrunder för sociala och ekonomiska konsekvenser redovisas mer löpande i konsekvensbeskrivningen.

Övergripande mål

Globala hållbarhetsmål

År 2015 enades FN:s 193 medlemsländer om att anta de globala hållbarhetsmålen. De globala målen är en ny agenda för global hållbar utveckling och är en efterträdare till de millenniemålen som varit aktuella fram till 2015. De globala målen består av 17 mål som syftar till att medlemsländerna tillsammans ska utrota fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor, främja fred och rättvisa samt lösa klimatkrisen i världen.

För planförslaget bedöms hållbarhetsmål nummer 11 ”Hållbara städer och samhällen” vara särskilt viktigt. Detta mål innebär att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara. Växande städer kan skapa nya möjligheter för ekonomisk tillväxt men kan också bidra till ökade sociala klyftor och påfrestningar på ekosystem. Hållbar stadsutveckling omfattar hållbart byggande och hållbar planering inklusive bostäder, offentliga platser såsom parker och torg, transporter, återvinning och säkrare kemikaliehantering som i sin tur kräver bland annat institutionell kapacitet och ny teknik.

Nationella miljömål

De nationella miljömålen är den ekologiska dimensionen av de globala målen. Det övergripande miljömålet är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Detta ska ske utan att

orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. För att driva miljöarbetet framåt har Sverige antagit 16 nationella miljö kvalitetsmål. Av dessa är 14 aktuella för Jönköpings län och därmed för Eksjö kommun; Begränsa klimatpåverkan, Frisk luft, Bara Naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Enligt miljöbalken 6 kap 12§ ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla uppgifter om hur hänsyn tas till relevanta miljö kvalitetsmål och andra miljöförhållande. För att tydliggöra planförslagets påverkan på miljö målen presenteras en översiktlig sammanfattande bedömning i kapitlet om ekologisk hållbarhet.

Regional utvecklingsstrategi 2020–2035

Jönköpings län har tagit fram en regional utvecklingsstrategi 2020–2035 med visionen om att Jönköpings län ska bli Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region. För att nå visionen finns sex uppsatta mål med delmål att arbeta utefter. Målsättningarna är att år 2035 ska Jönköpings län vara:

- ett hållbart län.
- den bästa platsen att besöka, växa upp, bo, leva, verka, åldras på och flytta till för alla.
- 2035 skapar tillgänglighet utvecklingskraft i Jönköpings län.
- en långsiktigt hållbar och innovativ tillväxtregion.
- 2035 säkerställs matchningen på arbetsmarknaden i Jönköpings län genom det livslånga lärandet.
- ett internationellt konkurrenskraftigt län.

Kommunprogrammet – fyra effektmål

Eksjö kommun har antagit en policy för styrning och ledning där kommunens vision och kommunprogram utgör fundamentet. Kommunprogrammet är Eksjö kommuns övergripande måldokument som beskriver den politiska viljeinriktningen för hur kommunen ska utvecklas. I programmet har kommunens vision och dess tre fokusområden – den hållbara, nära och attraktiva kommunen – brutits ned till fyra effektmål som anger vad som ska uppnås:

- Eksjö kommuns invånare upplever att de mår bra och känner sig nöjda med sin livssituation.
- Eksjö kommun upplevs vara en attraktiv kommun att besöka, leva och verka i.

- Eksjö kommuns invånare upplever att det finns möjlighet att vara delaktiga och påverka kommunens utveckling.
- Eksjö kommun ska ha en robust och hållbar infrastruktur samt ett varierat utbud av boendeformer i olika delar av kommunen.

Effektmålen bryts sedan ner i sektorernas och bolagen att följa, där samhällsbyggnadssektorn framför allt ansvarar för det sistnämnda effektmålet. Kommunprogrammet har också en tydlig koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling, där effektmålen är ett sätt för kommunen att konkretisera hur kommunen ska arbeta med hållbarhetsmålen utefter kommunens egna förutsättningar. Nedan redovisas en kort sammanfattning om respektive effektmål.

- **Eksjö kommuns invånare upplever att de mår bra och känner sig nöjda med sin livssituation – livskvalitet**
 Detta nås genom välfungerande utbildning och omsorg, samt att ge alla invånare lika möjligheter till en god livskvalitet. En god livskvalitet är beroende av de förutsättningar och möjligheter som skapas för invånarna. För att uppnå en upplevelse av att må bra och vara nöjd med sin livssituation krävs det att den enskilda individen har möjlighet att styra över sin ekonomi, har utbildning, arbete och bostad, upplever trygghet och god hälsa, samt har tillgång till rekreation och sociala nätverk.
- **Eksjö kommun upplevs vara en attraktiv kommun att besöka, leva och verka i - attraktivitet**
 För att stärka attraktiviteten är det avgörande att kommunen är en bra plats att besöka, leva och verka i. Eksjö kommun ska vara en engagerad, aktiv och naturlig part när det gäller att utveckla arbetslivet, både inom offentlig och privat sektor. Det ska finnas en god beredskap för nya verksamheter och befintliga arbetsgivare att expandera eller etablera sig. Det ska även finnas ett rikt utbud av restauranger, caféer, handel, besöksmål, aktiviteter och evenemang för alla. Eksjö kommun ska uppfattas som en kommun där det finns mycket att uppleva och se.
- **Eksjö kommuns invånare upplever att det finns möjlighet att vara delaktiga och påverka kommunens utveckling – delaktighet**
 En stark demokrati bygger på delaktighet, där engagerade invånare upplever att det finns möjlighet att påverka och där invånarna själva är med och bidrar till kommunens utveckling. Invånarna i Eksjö kommun ska ha kunskap och kännedom om möjligheterna till delaktighet och påverkan. De ska också uppmanas att ta tillvara dessa möjligheter.

- **Eksjö kommun ska ha en robust och hållbar infrastruktur samt ett varierat utbud av boendeformer i olika delar av kommunen - samhällsplanering**

Bra bostäder och väl fungerande boendemiljöer är grundläggande kvaliteter som ökar möjligheterna att hantera och balansera andra delar i livet såsom utbildning, arbete och en rik fritid. Eksjö kommun ska ha ett blandat utbud av bostäder med alternativa boendeformer som passar människors olika behov, samt verka för en hållbar infrastruktur där samtliga tätorter och landsbygd har tillgång till allmänna kommunikationer och en turtäthet som medger både arbets-, studie- och servicependling.

Eksjö kommun ska vidare erbjuda tomter och mark som matchar behoven av både bostadsbyggande och etableringar inom både privat och offentlig sektor. Samhällsplaneringen ska utformas så att naturliga och attraktiva mötesplatser skapas för att minska klyftorna mellan generationer och olika kulturer, samt för att bidra till en ömsesidig förståelse och respekt för varandras behov, oavsett ålder, kön och ursprung. I samverkan med andra aktörer ska Eksjö kommun också arbeta för att samhället anpassas till de klimatförändringar som sker. Eksjö kommun ska verka för en effektiv energianvändning och för en omställning till förnybar energi.

Kulturmiljö

Nationella kulturmiljömål

Sedan 1 januari 2014 gäller fyra nationella kulturmiljömål som ska inspirera och vägleda kommuner och regioner. Dessa är:

- Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- Ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, samt
- En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Riksintressen för kulturmiljövården

Riksintressen för kulturmiljövård regleras av 3 kap 6 § i miljöbalken. Områden som pekas ut som riksintresse för kulturmiljövården ska enligt denna reglering skyddas mot alla ingrepp som påtagligt kan skada dess

värden. Ett utpekade område kan variera i både storlek och kulturhistoriskt innehåll. Det är Riksantikvarieämbetet som beslutar om ett område är av riksintresse för kulturmiljövården. Länsstyrelsen har vidare den regionala uppsikten och tar fram förslag på revideringar. Kommun ansvarar för att i översiktsplanen ange hur riksintressena ska tillgodoses.

I Eksjö kommun är en större del av Eksjö stad av riksintresse för kulturmiljövården. Delar av norra stadsdelen ingår dessutom i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde som 1993 förklarades som byggnadsminne.

Fornlämningar

Fornlämningar skyddas av 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Det är enligt lagen förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering, eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Kyrkliga minnen och byggnadsminnen

Under 4 kap av kulturmiljölagen skyddas kyrkobyggnader, kyrktomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser som kulturhistoriska värden. Objekten får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd från

länsstyrelsen. I 3 kap kulturmiljölagen finns bestämmelser om byggnadsminnen, hur de inrättas, vilket skydd de har och i vilken mån de får ändras. Det är Länsstyrelsen som tar beslut om byggnadsminne utefter byggnadens kulturhistoriska värde alternativt om byggnaden tillhör ett bebyggelseområde med högt kulturhistoriskt värde.

Kulturhistoriskt handlingsprogram för Eksjö stad

Eftersom en större del av Eksjö stad är av riksintresse för kulturmiljövården tog kommunen fram år 2010 ett kulturhistoriskt handlingsprogram. Programmet är ett värdefullt stöd i samband med ny planläggning och vid bygglovshantering samt att fastighetsägare får information om vad som är kulturhistoriskt skyddsvärt. I Eksjö kommun finns idag 58 byggnadsminnen, varav 54 inom Eksjö's norra och södra stadsdelar. Detta innebär att nästan hälften av länets alla byggnadsminnen finns i Eksjö kommun.

Stadsprogram för Eksjö centrum

Eksjö's stadskärna, med sina kulturhistoriskt värdefulla miljöer, kräver speciell hänsyn när det gäller utrustning och utsmyckning av dess gaturum. Eksjö kommun tog därför fram år 2013 ett stadsmiljöprogram för stadskärnan. Stadsmiljöprogrammet innehåller riktlinjer och inspiration

som bör användas vid möblering och utsmyckning av Eksjös allmänna platser.

Markanvändning

Jordbruksmark

Jordbruksmark regleras enligt 3 kap. 4 § miljöbalken som anger att brukningsvärd jordbruksmark endast får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.

Strandskydd

Bestämmelser om strandskyddet finns i 7 kap. miljöbalken. Strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet sträcker sig vanligtvis 100 meter upp på land och 100 meter ut i vattnet. Om det behövs för att säkerställa strandskyddets syften kan länsstyrelsen utvidga zonen upp till 300 meter.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Sedan 1 februari 2010 finns möjlighet för strandskyddsdispens och upphävande av strandskydd om åtgärden bidrar till landsbygdsutveckling. Översiktsplanen ska ange vägledning vid bedömningen av om en plats ligger inom ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden. Utifrån givna kriterier ska sådana LIS-områden pekats ut i kommunens översiktsplan. Utpekandet av LIS-områden syftar till att stimulera den lokala och regionala utvecklingen långsiktigt.

Riksintresse för totalförsvaret

I Eksjö kommun finns ett antal områden för Militär verksamhet. Dessa är NT 20:1 och 20:2 som består till största del av militärt övningsområde. En mindre del av NT 20:3 är bebyggt med fritidshus. NT 20:4, Ränneslättslägret, omfattas även av riksintresse för kulturmiljö. NT 20:5 består till stor del av mark som nyttjas som tätortsnära rekreativ mark. NT 20:6 är militärt intresseområde, norra delen av området är arrenderad mark. NT 20:7 ligger i direkt anslutning till Eksjö stad och består till största del av kasernbebyggelse. Inom kommunen finns även hemliga anläggningar, vilka av detta skäl inte kan redovisas i vare sig översiktsplan eller hållbarhetsbedömningen.

Trafik- och infrastruktur

Regional transportplan

Region Jönköpings län tog 2018 fram en regional transportplan som anger ett antal förslag på förbättringar av vägar och järnvägar i länet. De förbättringsåtgärder som berör Eksjö är:

- Ombyggnation riksväg 40 Nässjö-Eksjö
- Förbifart riksväg 40 Eksjö.
- Elektrifiering Nässjö-Eksjö (järnväg).

Naturmiljö

Riksintressen för naturvården

Områden av riksintresse för naturvård är en del av miljöbalkens hushållningsbestämmelser som syftar till en god hushållning med mark, vatten och naturresurser. Områden av riksintresse för naturvård är urval av områden med de bästa exemplen på landskapstyper, naturtyper och andra naturvärden som är karakteristiska för landets olika naturgeografiska regioner.

Natura 2000

Natura 2000 skapades inom EU med syftet att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden inom gemenskapen. Respektive medlemsstat utser Natura 2000-områden med stöd av två EU-direktiv; habitatdirektivet och fågeldirektivet. Natura 2000 innebär inte något generellt stopp för pågående markanvändning eller utveckling av samhället, utan det bedöms från fall till fall.

Naturreservat

Naturreservat är ett naturområde som skyddas enligt miljöbalkens 7 kapitel. Både länsstyrelsen och Eksjö kommun kan bilda naturreservat. Varje naturreservat är unikt och har därför egna föreskrifter med syfte att bevara naturvärden. Naturreservatets syfte avgör vilka begränsningar som gäller inom reservatet.

Nyckelbiotoper

Nyckelbiotop är ett område med särskilt skyddsvärd miljö där det kan förväntas förekomma rödlistade arter. Skogsstyrelsen har pekat ut ett antal nyckelbiotopsområden i Eksjö kommun.

Vatten

Miljö kvalitetsnormer för vatten

Miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten innebär att sjöar, vattendrag och kustvatten ska nå god ekologisk och god kemisk ytvattenstatus medan grundvatten ska ha god kemisk grundvattenstatus och god kvantitativ status. Den aktuella statusen får inte försämrats i något avseende.

Emån

Emån är av riksintresse enligt 4 kap. Miljöbalken. Emån har sina källor uppe på det Småländska höglandet ca 330 meter över havet i Nässjö kommun och rinner efter 22 mils mycket varierande lopp ut i Östersjön vid Em i norra delen av Kalmar sund. Nästan alla sjöar och vattendrag som finns i kommunen ligger inom Emåns avrinningsområde. En del av Emåns källflöden finns även i Eksjö kommun och verksamheter som jordbruk, skogsbruk, vägtrafik, dagvatten och annan verksamhet i dess närhet riskerar att påverka dessa små vattendrag.

Rekreation och friluftsliv

Riksintressen för friluftslivet

Inom Eksjö kommun finns inga utpekade områden för riksintresse för friluftsliv.

Friluftspolitiken

I december 2012 beslutade regeringen om tio mål för friluftslivspolitiken. Det övergripande syftet med friluftslivspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv, där allemansrätten är en grund för friluftslivet (prop. 2009/10:238). Av de tio uppsatta målen bedöms följande mål vara relevanta för översiktsplanen:

- Tillgänglig natur för alla
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Friluftsliv för god folkhälsa

Hälsa och säkerhet

Buller

Sedan den 1 juli 2017 gäller en förordning till miljöbalken med bestämmelser om riktvärden för buller utomhus vid bostadsbyggnader från spårtrafik och vägar. Förordningen ska tillämpas vid planläggning samt ärenden om förhandsbesked och bygglov utanför detaljplan. Enligt förordningen bör buller från spårtrafik och vägar inte överskrida 60 dB ekvivalent ljudnivå vid en bostadsbyggnads fasad, och 55 dB ekvivalent ljudnivå samt 70 dB maximal ljudnivå vid en uteplats om en sådan ska anordnas i anslutning till byggnaden.

Luft

I Sverige gäller miljökvalitetsnormer för utomhusluft. Miljökvalitetsnormerna syftar till att skydda människors hälsa och miljön samt att uppfylla krav som ställs genom vårt medlemskap i EU. Regler beträffande miljökvalitetsnormerna finns i miljöbalken 5 kap. För närvarande finns miljökvalitetsnormer gällande utomhusluft för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren.

Förorenade områden

Bestämmelser kring förorenade områden finns bland annat i 10 kap miljöbalken. Med förorenade områden avses mark, grundvatten, ytvatten, sediment, byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och/eller miljön.

Klimat och energi

Regional klimat- och energistrategi

2019 tog Jönköpings län fram en klimat- och energistrategi som visar en gemensam inriktning för klimat- och energiarbetet i offentlig sektor, näringsliv och civilsamhälle i länet. Visionen är att länet ska vara ett klimatsmart plusenergilän senast 2045. Med detta menas att vi i länet aktivt ska arbeta med att både minska våra utsläpp av växthusgaser och öka produktionen av förnybar energi samtidigt som vi anpassar vårt samhälle till de klimatförändringar som sker. Strategin innehåller tre övergripande mål:

- Senast 2045 är de totala utsläppen av växthusgaser från Jönköpings län lägre än 1 ton per invånare och år.

- Senast 2045 producerar Jönköpings län mer energi än vi använder. Energin vi producerar är förnybar och mängden är minst 10 000 GWh/år.
- Klimatförändringarna möts aktivt i Jönköpings län genom att skapa ett samhälle som minskar sårbarheter och tillvaratar möjligheter, för ett varmare, torrare och blötare län.

4. Nollalternativet

Enligt 6 kap. 12 § miljöbalken ska rimliga alternativ med hänsyn till planens syfte och geografiska räckvidd också identifieras, beskrivas och bedömas i en MKB. MKB:n ska även innehålla en beskrivning av miljöförhållanden och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett så kallat nollalternativ. Ifall den nya översiktsplanen inte genomförs så fortsätter nuvarande översiktsplan från 2013 att gälla vilket innebär att den representerar nollalternativet.

- Det finns både skillnader och likheter mellan nollalternativet och den nya översiktsplanen. Det som skiljer dessa åt är i huvudsak:
- Nollalternativet har en planeringshorisont fram till 2020 och anger en prognos om att befolkningstillväxten nästan skulle vara densamma 2020 som 2012, vilket har visat sig vara en felaktig bedömning. Den nya översiktsplanen sträcker sig fram till 2040 och räknar med en befolkningstillväxt på cirka 500 personer redan till 2030.
- Nollalternativet anger ställningstaganden till jordbruksmark som inte är förenliga med jordbruksmarkens nationella intresse och pekar ut potentiella utvecklingsområden på brukningsbar jordbruksmark.
- Nollalternativet saknar tydliga ställningstagande för kommande infrastruktursatsningar i kommunen i form av ombyggnad av riksväg 40 mellan Nässjö- Eksjö, förbifart 40 söder om Eksjö samt elektrifiering Nässjö-Eksjö.
- Den tydliga prioriteringen av hållbara trafikslag såsom satsningar på gång- och cykel på bilens bekostnad är inte lika tydligt uttalad i nollalternativet som i den nya översiktsplanen.
- Ställningstaganden till förändrat klimat och synen på klimatanpassning saknas i nollalternativet.

Konsekvenser av nollalternativet

Att låta nollalternativet bestå som kommunens översiktsplan skulle innebära konsekvenser för kommunens framtida utveckling. Det faktum att nollalternativet bara har en framtidsutsikt till 2020 och att den togs fram för ett decennium sen, medför att nollalternativet anger en annan verklighetsbild än hur Eksjö kommun ser ut idag och i framtiden. Dessutom har lagar, teknik och andra förutsättningar ändrats under denna period. Vad gäller utvecklingstakten anger nollalternativet ett behov om 40–50 bostäder per år vilket är likt planförslagets målsättning om 60 bostäder per år. Flera av de utvecklingsområden som nollalternativet anger

är dock inte längre aktuella eller genomförda. Eksjö kommun står dessutom inför stora infrastruktursatsningar som öppnar upp för nya rörelsemönster och mark för såväl verksamheter som bostäder som nollalternativet till viss del inte tar hänsyn till. En fortsatt användning av nollalternativet skulle därav innebära en bristande beredskap av de framtida möjligheter och utmaningar som kommunen står inför.

Ekologiska konsekvenser

Ett genomförande i enlighet med nollalternativet medför konsekvenser på miljön. Nollalternativet innebär ett utpekande av färre antal lämplig oexploaterade områden för bostäder och verksamheter som riskerar leda till en mer oplanerad och oberäknelig utveckling som kan ge negativ påverkan på såväl stadsbild som landskapsbild. Nollalternativet riskerar även innebära negativa konsekvenser avseende klimatanpassning, vilket medför ökad sårbarhet för ett förändrat klimat. En annan negativ konsekvens vid genomförande av nollalternativet är jordbruksmarkens bevarandevärden. Att jordbruksmarken har ett bevarandevärde lyfts förvisso i nollalternativet som sedan ändå hänvisar till exploatering på jordbruksmark.

Sociala konsekvenser

Ett genomförande av nollalternativet antas mest innebära negativa konsekvenser för kommunens invånare. Kommunen har redan fler invånare än vad nollalternativet räknat med som växer varje år och anger mindre möjliga exploateringsområden än det nya planförslaget, vilket kan påverka möjligheten för kommuninvånare att få tag i en lämplig bostad.

Planförslaget för en ny översiktsplan anger nya förtättningsområden, framför allt i de centralare delarna med syfte att ”bygga färdigt” kvarteren. Det möjliggör för fler bostäder i varierande upplåtelseformer i centrala lägen som ökar mångfalden och skapar jämlika förhållanden. Förtätning har också en viktig roll i nollalternativet, men anger färre exploateringsområden och bedöms därmed ge en negativ påverkan.

Till skillnad från nollalternativet lägger planförslaget också stor vikt vid att prioritera andra trafikslag än bilen, vilket innebär en långsiktig utveckling av bland annat gång- och cykelnätet. Att prioritera andra trafikslag än bilen ökar jämlikheten och stärker folkhälsan, och därmed kan nollalternativet anses innebära negativa konsekvenser på dessa sociala aspekter.

Ekonomiska konsekvenser

Ett genomförande av nollalternativet förväntas få stora ekonomiska konsekvenser. Framst beror det på att nuvarande översiktsplan anses vara daterad, då vi idag har flertalet nybyggda områden (exempelvis Portalen

och Trädgårdsstaden) som bebyggs under planperioden som inte planen tar ställning till. Dessutom anger nollalternativet färre ytor att exploatera för bostäder och verksamheter i framtiden, vilket påverkar kommunens långsiktiga strategier för tillhandahållande och försäljning av mark. Att det finns tillgänglig mark för olika typer av industrier och verksamhetsutveckling är viktigt för kommunens långsiktiga ekonomiska förutsättningar och påverkas negativt vid genomförande av nollalternativet.

I flera av tätorterna finns olika typer av service som är beroende av ett visst kundunderlag eller befolkningsutveckling för att kunna fortsätta driva sin verksamhet. För att inte riskera att folk flyttar ifrån tätorterna behövs en långsiktig strategi för dessa tätorter med tillhörande landsbygd, vilket saknas i nollalternativet.

Det nya planförslaget tar tydlig ställning till de infrastruktursatsningar som väntas ske i kommunen, framför allt genom förbifart 40 i Eksjö. Det kommer möjliggöra för nya resmönster och exploateringsområden för både bostäder och verksamheter, som kan utveckla kommunens befolkningsantal och företagsamhet. Ett genomförande enligt nollalternativet innebär att kommunen saknar tydliga ställningstagande till dessa satsningar som kan påverka kommunens långsiktiga utveckling på ett negativt sätt.

5. Ekologiska konsekvenser

Kulturmiljö

Vad säger planförslaget?

- Kulturhistoriska miljöer ska värnas och brukas med hänsyn till dess speciella värden.
- Kulturmiljövärdena ska tillvaratas, användas, utvecklas och integreras i den fysiska planeringen.
- Särskild hänsyn ska tas när ny bebyggelse planeras i anslutning till värdefull kulturmiljö. Om befintliga inventeringar inte ger tillräcklig vägledning ska särskilda utredningar och värderingar genomföras vid planändring, bygglovsansökan eller en annan förändring av mark- och vattenanvändningen.
- Kommunen ska ta fram ett kommunövergripande kulturmiljöprogram, som redovisar hur kulturvärden och kulturmiljöer ska skyddas och utvecklas.
- Kommunen ska utarbeta en kulturmiljöstrategi som tydliggör inriktningen för det kulturmiljöarbete som ska genomföras i kommunen de närmaste åren.
- Kommunen ska arbeta för att sprida information om bevarandevärda byggnader, kulturmiljöer och kultursevärdheter till fastighetsägare, allmänheten och turister.

Konsekvenser

Översiktsplanen anger tydliga ställningstaganden som tillsammans med kommunens alla kulturmiljöunderlag gör det möjligt för noggranna värderingar och beslut i enlighet med att bevara och utveckla kulturmiljön.

I Eksjö kommun finns 16 riksintressanta kulturmiljöer som staten utsett, samt ett stort antal kulturmiljöer som är intressanta ur ett kommunalt perspektiv. Några av dessa sammanfaller eller utgör delar av områden som är klassade som riksintressen. I kommunens kulturminnesprogram från 1986 presenteras 56 sådana miljöer och utöver det omkring 300 enstaka objekt. Kulturmiljön utgör således en viktig del av Eksjö kommun vars värden är viktigt att bevara.

Kommunens allra kända riksintresseområde för kulturmiljön är Eksjö stad (Eksjö F50). Bebyggelsen inom riksintresseområdet är inventerad och redovisas i Kulturhistoriskt handlingsprogram för Eksjö stad (2009). I detta

underlag återfinns riktlinjer som ska beaktas vid bygglovshantering och ny planläggning. Det bör dock beaktas att programmet är i behov av aktualisering, och att enskilda bedömningar kan behöva göras. Inom Eksjö's norra och södra stadsdelar återfinns 54 byggnadsminnen skyddade av kulturmiljölagen. Åtgärder på dessa byggnader och inom den norra stadsdelen kräver tillstånd hos länsstyrelsen. Vid detaljplanering inom området ska kulturmiljön och värdena alltid beaktas. Det kan innebära att byggrätter behöver utformas med restriktioner och vägledning för hur tillkommande bebyggelse för uppföras. Exempelvis vad avser färg, form och skala. Befintlig bebyggelse av kulturhistoriskt värde bör i samband med planläggning förses med lämpliga varsamhets- och/eller skyddsbestämmelser.

Stora utmaningar finns i att komplettera kvarter med ny bebyggelse där det finns höga kulturvärden eller sammanhållen arkitektur. Som konsekvens av den förtätning som översiktsplanen anger kan kulturmiljövärden påverkas. Det behövs därför strategier för att samspela med kulturmiljövärden i samband med förtätning. Eksjö stad bör ses som en spännande och utmanande miljö att arbeta inom med bebyggelse som kompletterar och berikar området. Utvecklingen ska följa riksintressets definitioner och inte göras så att dess värden försämras.

Ofta nämns förtätning och modernisering innebära en negativ påverkan på kulturmiljön, vilket det kan göra i vissa fall om det handlar om rivning av värdefulla byggnader för nybyggnation eller kraftiga ombyggnationer. Kommunen tillhandahåller dock noggranna inventeringar och expertis om kulturmiljövärden som gör att man kan undvika en sådan risk. Samtidigt kommer det alltid finnas en risk när kulturmiljön anses stå i vägen för nya byggnader. Det är därför viktigt att kommunen kontinuerligt informera om och bevakar kulturmiljön i tidigt planeringsskede i olika projekt.

I Eksjö har förtätning kunnat genomföras i flera fall med positiv effekt på kulturmiljön och den generella bilden man har av förtätning på kommunen är att det är positivt för kulturmiljön. Det kan exempelvis handla om att bygga på en våning på befintlig byggnad och i samband med ny detaljplan sätter bestämmelser för kulturmiljövärden. Ett annat exempel är att fastighetsägare tvingas vara kreativa och hitta nya användningar för sina byggnader och med små kompletteringar i stället för rivningslov och nybyggnation. Att riva och bygga nytt påverkar också miljön som kan undvikas om gamla byggnader bevaras till nya ändamål.

I översiktsplanen anges förhållningssätt till de kulturmiljöer som är av riksintresse. För de kulturmiljöer som inte är av riksintresse används kulturminnesprogrammet från 1986 som underlag och anges i översiktsplanen för behov av revidering. Då 35 år har passerat sedan det kommunövergripande programmet togs fram, är det nu i stort behov av

översyn. Några av de många utpekade miljöerna kan genom igenväxning, rivningar eller moderniseringar idag förlorat de höga kulturvärden som de en gång hade. Andra miljöer som för 35 år sedan bedömdes sakna kulturvärden kan ha tillkommit. Ett exempel på detta är Kristallen i Bruzaholm.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen visa positiv hänsyn till kulturmiljön. Planen ger tydliga ställningstaganden som tillsammans med kommunens alla kulturmiljöunderlag gör det möjligt för noggranna värderingar och beslut. Att översiktsplanen dessutom inte är nöjd med underlaget som finns till godo utan eftersträvar revidering i flera underlag bedöms som positivt. Sammantaget bedöms översiktsplanen därmed medföra positiva konsekvenser på kulturmiljön.

Atgärdsförslag

För att inte riskera att olika förtätningsprojekt ska få en negativ påverkan på kulturmiljön behöver ny bebyggelse anpassas till respektive områdes värden och känslighet för olika typer av förtätning, såsom högre bebyggelse, omstrukturering av gatunät och typ av bebyggelse med mera. Närmare konsekvensbedömningar bör göras i samband med detaljplanering.

Markanvändning

Vad säger planförslaget?

- Kommunen ska arbeta för en effektiv och hållbar markanvändning. Planlagd mark ska finnas redo för byggnation av minst 60 bostäder årligen.
- Eksjö kommun ställer sig bakom det nationella skyddet och ökad status för jordbruksmark och riktar utvecklingen inåt snarare än att förespråka en ytterligare utglesning som medför att jordbruksmark tas i anspråk.
- Bostadsbyggande ska ske inom befintliga kvarter eller områden i orterna. Kommunen ska identifiera obebyggda områden och utred alternativa, mer hållbara och effektiva markanvändningar. Det kan handla om rivningstomter som tagits till markparkering, eller buffertytor mellan olika kvarter och vägar som saknar funktion eller definition i nutid.
- Områden för LIS (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) pekas ut för bostadsändamål vid Ingarpasjön, Skedesjön, mellersta delen av Åsjön och Skruven, Stora och Lilla Bellen, Hjälden, Försjön och Ägesjöl. LIS pekas även ut i Solgen och Södra Vixen för att ge

möjlighet för verksamheter inom turism att växa. Områdena ska inte ha särskild betydelse för friluftslivet eller påverka möjligheten att rygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet, på land och i vattnet. De ska stärka en eller flera servicetyper på landsbygden såsom skola, barnomsorg, äldreomsorg, dagligvaruhandel, drivmedelsförsäljning, kollektivtrafik eller annan infrastruktur. Verksamheter som skulle kunna dra fördel av ett strandnära läge och ge nya sysselsättningar såsom anläggningar för turism eller friluftsliv.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms innebära både positiva och negativa konsekvenser ur ett markanvändningsperspektiv. Sammantaget bedöms planen medföra påtagliga, men ändå relativt små, negativa konsekvenser avseende utglesning i samband med förbifart 40.

Eksjö kommun växer med cirka 60 nya bostäder om året vilket innebär ett ständigt behov av nya bostadsområden, arbetsplatser, serviceverksamheter, väginfrastrukturer med mera. Mycket av utvecklingen går att tillgodose på mark som redan är ianspråktagen och bebyggd genom förtätning eller genom omvandling av redan bebyggd miljö. För resterande utveckling behöver även obebyggd mark tas i anspråk. När nya områden planeras eftersträvas närhet till service och befintlig infrastruktur, både vad det gäller vägar, kollektivtrafik, affärer, skolor samt vatten- och avloppsledning. Det innebär att utvecklingen ofta sker i nära anslutning till befintliga tätorter.

Runt om tätorterna finns såväl skogsmark som jordbruksmark för möjlig utbredning av tätorterna. I översiktsplanen tas det ställning till att jordbruksmark runt om tätorterna inte ska exploateras på grund av dess nationella värde. Även sjöar med strandskydd och natur med höga värden ska undvikas. I stället ska kommunen hålla en mer effektiv, hållbar och återhållsam markanvändning och rikta utvecklingen inåt snarare än att förespråka en ytterligare utglesning och ta mer mark i anspråk. Eksjö tätort, där störst utveckling förväntas ske, har historisk varit generös med marken. Bostadsområden och verksamheter har tillåtits breda ut sig kraftigt. Resultatet är synligt i form av långa avstånd mellan funktioner och låg exploateringsgrad i stora områden. Staden har därmed kontinuerligt utvecklats mot en utbredd och ineffektiv form. Det finns därmed goda förutsättningar för att förtäta och effektivisera markanvändningen i stället för att ta ny mark i anspråk.

Med förtätning kan många vinster göras. Marken används mer resurseffektivt, kostnader för utbyggnad av infrastruktur blir mer samhällsekonomiska än om man planerar för utveckling på mark någon kilometer utanför tätorten. Exploatering på mark som inte ligger i direkt anslutning till tätorten skulle skapa en tätort med stora barriärer och

avstånd mellan olika delar av tätorten. Genom utveckling enligt översiktsplanen blir avstånden mellan målpunkter korta vilket kan bidra till ett mer hållbart resande inom tätorten.

Även om markanvändning i stor utsträckning kommer hållas återhållsam kommer möjligheter för utbredning finnas i direkt anslutning till flera tätorters utkanter. Detta blir mest påtagligt i Eksjö där flera stora verksamhetsområden pekas ut på icke ianspråktagen mark längs med väg 40 och väg 32 (exempelvis område V3, V4 och V6 i markanvändningskartan). Valet mellan att etablera nya verksamheter i dessa områden eller behålla skogsmark runt tätorten styrs av intresseavvägningar. För en del kan det betraktas som att kommunen tar bort tätortsnära skogsmark som är allemansrättsligt tillgänglig till att användas för spontan rekreation och friluftsliv, men samtidigt är det viktigt för kommunens framtida tillväxt att det finns mark tillgänglig för expansion och nyetablering av verksamheter.

Mycket av den utbredning som sker i Eksjö planeras att ske söder ut i samband med förbifart 40 byggs. Ungefärlig sträckning redovisas i markanvändningskartan som ett vägområde (område T1 i markanvändningskartan) där vägen någonstans väntas gå. Exakt var sträckan kommer att gå i området är inte klargjort och det förväntas också tillkomma någon kompletterande väg till och från Eksjö, förmodligen i anslutning till verksamhetsområdena i öst (se område T3 i markanvändningskartan). En ny förbifart kommer innebära många positiva konsekvenser för levnadsmiljön i centrala Eksjö, men ur ett markanvändningsperspektiv innebär det att ny mark tas i anspråk och att flera verksamheter kan tänkas vilja etablera sig längs med denna. Förbifarten kommer i sig att miljöbedömmas och vidare genomföras av Trafikverket. Det finns dock en osäkerhetsrisk för kommunen av att en annan aktör förväntas genomföra projektet som kan påverka genomförandet av översiktsplanen. Flera ställningstagande och markanvändningsförslag har utformats med hänsyn till att förbifarten genomförs under planperioden. Det är därför viktigt att kommunen beaktar denna osäkerhetsrisk och i första hand förse exploatering i de områden som inte är beroende av förbifarten.

Ungefär 40 procent av kommunens befolkning bor i någon av serviceorterna eller på landsbygden, medan resterande är bosatta i centralorten. Viljan av att bo på landsbygden har ökat de senaste åren, vilket visar sig genom ökad nybyggnation, inflyttning och försäljningsstatistik. Utvecklingen är ofta knuten till aktiva transportstråk mot andra kommuner eller till sjöar. Landsbygden utgör en stor del av kommunens yta, och behöver utvecklas med hänsyn till utmaningar som markens värde, avstånd mellan orter och funktioner, och karaktären som

helhet. Utvecklingspunkterna på landsbygden är därför både befintliga bostadsområden samt LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge).

För att få en hållbar utveckling i kommunen och en levande landsbygd bedöms det som viktigt att alla orter samt landsbygden växer och utvecklas. Det kan finnas en risk för kommunen att landsbygden och de mindre orterna halkar efter i utvecklingen om inflyttningstakten stagnerar. I framtiden kan det leda till att befolkningen minskar i dessa kommundelar om det inte finns någon samlad strategi och planering för hur invånare ska lockas till att flytta också till de mindre tätorterna.

Översiktsplanen pekar ut LIS-områden som ska bidra till upprätthållandet och utvecklingen av en levande landsbygd. De föreslagna områdena har bedömts utifrån deras förutsättningar att stimulera utvecklingen i hela kommunen. Områden som pekas ut i de lite större orterna, Mariannelund och Hult, och på landsbygden runt dessa kan exempelvis ge befintliga skolor möjlighet att finnas kvar samt växa. I dessa orter finns livsmedelsaffärer och företag som kan ges möjlighet att växa när även andra närliggande orter och samhällen såsom Bellö, Hjaltevad och Bruzaholm pekas ut som landsbygdsutveckling. Ur dessa aspekter bedöms ett genomförande av översiktsplanen ge positiva konsekvenser ur ett markanvändningsperspektiv.

Flertalet av de utpekade LIS-områdena bedöms ur ett markanvändningsperspektiv hamna i konflikt med andra viktiga intressen. Några LIS-områden pekas ut på bland annat jordbruksmark, en del längs med sjöar som klassas som natura 2000-område och några i områden med ett rikt djur- och växtliv. Det anges i översiktsplanen att kommunen ska hålla en försiktighet i exploateringen i strandnära läge och att det vid bygglovsprövning och detaljplanering ska tas särskild hänsyn till riksintresse, naturreservat, fornlämningar, miljö kvalitetsnormer för vatten, risk för översvämning, ras och skred, buller med mera, vilket är positivt. De LIS-områden som innefattar jordbruksmark avgränsas med förbud mot byggnation på jordbruksmark och att jordbruksmark enbart ska ses som en fri passage ner mot stranden. På så sätt minskar risken för byggnation på jordbruksmark, vilket är positivt ur ett nationellt perspektiv.

Genom utpekande av LIS-områden föreslås en framtida utveckling inom strandskyddat område. En fri passage för att allmänheten samt djur- och växtliv ska enligt 7 kapitlet 18 f § miljöbalken lämnas mellan avsedd exploatering och strandlinjen. I översiktsplaner anges att regeln gällande fri passage tillämpas. Detsamma gäller dispensbeslut som ges i enlighet med de särskilda dispensgrunderna. Därmed bedöms ett genomförande av översiktsplanen inte innebära att allmänhetens möjligheter att utnyttja

områdena försämrats. Ur detta hänseende bedöms översiktsplanen medföra obetydliga miljökonsekvenser.

I översiktsplanen pekas fem områden ut som lämpliga för etablering av vindkraftparker. Inom dessa områden prioriteras vindkraft framför andra intressen, vilket kan få märkbara negativa konsekvenser för landskapsbilden och friluftslivet. Etablering av nya bostads- och fritidshus försvåras i dessa områden och möjliga områden för vindkraftparker har avgränsats så att bebodda fastigheter eller fritidsfastigheter inte ska kunna omringas av en vindkraftpark. Jordbruksfastigheter kan finnas inom dessa områden. Även ekosystemtjänster kopplade till skogen kan komma att försvinna. Exempel på ekosystemtjänster som kan påverkas vid en vindkraftsetablering är pollinering, klimatreglering, naturupplevelser, träråvara och livsmedel. En etablering av vindkraftverk innebär även positiva miljökonsekvenser då förnybar el produceras. En etablering av vindkraft föregås alltid av en prövning enligt miljöbalken och i denna prövning finns det möjligheter att ställa krav på kompensationsåtgärder. Etablering av vindkraftverk med tillhörande infrastruktur kan även bidra med kumulativa effekter såsom buller, inramning, skuggor och vibrationer. Detta kan påverka människors hälsa negativt om det finns närboende. Vindkraftverk kan även ge en negativ inverkan på växt- och djurliv. Områdena som pekats ut har undersökts tidigare i kommunens vindbruksplan från 2017 och anges för att innehålla ett förhållandevis fåtal konflikter med andra kända intressen.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen medföra både positiva och negativa konsekvenser ur ett markanvändningsperspektiv. Kommunens framtidsvision om en effektiv, hållbar och återhållsam markanvändning med förtätning som främsta metod kommer att ge påtagligt positiva konsekvenser. Översiktsplanen medför också positiva konsekvenser för landsbygdsutvecklingen. Samtidigt innebär ett genomförande av översiktsplanen negativa konsekvenser i form av att ny mark tas i anspråk. Förbifart 40 kommer medföra många positiva konsekvenser för Eksjöinvanare, men också många negativa konsekvenser ur ett markanvändningsperspektiv då ny mark tas i anspråk och triggar i gång en utbredning av orten längs med förbifarten. Det är inte säkert att markanvändningskartan hade utformats på liknande sätt utan förbifarten, vilket kan tyda på att förbifarten har en påtaglig påverkan på framtida markanvändning. Den sammantagna bedömningen blir därmed att översiktsplanen medför små negativa miljökonsekvenser ur ett markanvändningsperspektiv.

Åtgärdsförslag

För att säkerställa att kommunens markanvändning i Eksjö blir som översiktsplanen anger måste kommunen ständigt verka för att förbifart 40 genomförs. Flera av de verksamhetsområden och förtättningsprojekt som

beskrivs i markanvändningskartan är beroende av förbifarten och därför är det också viktigt att denne genomförs inom planperioden.

Utöver förbifarten är det även betydelsefullt att förtätningsstrategin omsätts i praktiken för att uppnå en förtätning/centrumutveckling. För att ännu tydligare styra planen mot prioritering av förtätning kan ett upplägg vara att arbeta med mer omfattande förtätningsutredningar som kan utgöra underlag för avvägning mellan att förtäta och att utveckla nya markområden. Förtätningens utredningar kan exempelvis utformas med en analys av i vilken mån det finns central utvecklingsbar mark och var det är möjligt att bygga högre bebyggelse, framför allt inom Eksjö tätort.

Trafik och infrastruktur

Vad säger planförslaget?

- Kommunen ska arbeta med att stärka och utveckla pendlingen inom och mellan kommunens orter genom fler valmöjligheter utöver bilen.
- Kommunen ska arbeta för att främja fler bussförbindelser inom de olika orterna. Stödfunktioner som pendlingsparkeringar och attraktiva stationslägen eller knutpunkter för kollektivtrafiken behöver anläggas.
- Kommunen ska arbeta för fortsatt utveckling och användning av möjligheterna för tågresor. Persontåg österut mellan Eksjö och Mariannelund, med koppling till Oskarshamn, Västervik och Hultsfred är önskvärt.
- Sammanhängande och effektiva gång- och cykelvägar ska kontinuerligt byggas ut både inom och mellan orter. Gång- och cykelvägar ska, där det är möjligt, kompletteras med säkerhetshöjande åtgärder som exempelvis passager över vägar, skyltning, regelverk eller avskiljande åtgärder.
- Parallellt med införandet av fler valmöjligheter till resande ska kommunen ta fram en parkeringsnorm. I takt med att parkeringsplatser görs till en bristvara behöver parkering på allmänna platser omfattas av avgift.
- Kommunen ska samarbeta med grannkommuner och Trafikverket i frågor som gäller utveckling av väg 32, väg 40 och järnväg. Kommunen ska arbeta för att förbifart 40 och elektrifiering Nässjö-Eksjö genomförs.

Konsekvenser

Översiktsplanen förväntas bidra med små positiva konsekvenser avseende hållbart resande om planen genomförs. Ökad befolkning och genomfartstrafik samt behovet av en beteendeförändring hos invånare påverkar utfallet.

Konsekvenser analyseras utefter infrastruktur, kommunikationer och transport. Eftersom översiktsplanen i sina ställningstaganden hänvisar till flera projekt, väg 40 Nässjö-Eksjö, förbifart 40 och elektrifiering Nässjö-Eksjö, som Trafikverket och regionen ansvarar för kommer konsekvenser av dessa åtgärder analyseras på ett översiktligt plan i hållbarhetsbedömningen.

Eksjö kommun har flera stora arbetsgivare. Försvarsmakten, kommunen och Region Jönköping, genom bland annat Högländssjukhuset, genererar en omfattande arbetspendling till kommunen och många av resorna kan tänkas ske med bil. För en hållbar arbetsmarknad är möjligheterna att resa helt avgörande. Väg 32 och 40 är viktiga ur ett arbetspendlingsperspektiv för att kunna pendla både in och ut ur kommunen men också pendla inom kommunen.

Mellan Eksjö och Nässjö är pendlingen längs väg 40 hög med cirka 5000–9000 fordon/dygn, varav 13 procent är tung trafik. Väg 40 bedöms vara hårt belastad och beslut från Trafikverket är att vägen byggs om till mötesfri väg för att bli mer trafiksäker och framkomlig. Planerad byggstart är 2022. Sträckan är idag cirka 14 km lång och vägen är mellan 9 och 12 meter bred. Ungefär 2 km är helt ny väg, medan andra delar innebär en breddning eller ombyggnad. Längs med vägen byggs även en gång- och cykelväg. Projektet bedöms i sin helhet gynna pendlingen mellan Eksjö och Nässjö och möjliggöra för att fler pendlar med cykel än tidigare, vilket är positivt.

Ombyggnation av väg 40 mellan Nässjö och Eksjö gör det dock snabbare att resa med bil, vilket kan få negativt utfall genom fler biltransporter. Samtidigt kommer även bussar att kunna köra fortare. I takt med att befolkningen ökar i kommunerna behövs ett ökat behov av bättre kollektivtrafik mellan tätorterna. Elektrifiering av banan mellan Nässjö och Eksjö blir därför en viktig del i kommunens framtida kollektivtrafiksstråk och något som kommunen måste eftersträva att genomföra. Det regionala projektet är planerat till 2026–2028 och som vid genomförande kan bidra till effektivare fordonsnyttjande, minskade trafikeringskostnader och minskade utsläpp från befintliga dieseldrivna tåg. Målet med projektet är att skapa förutsättningar för attraktiva och hållbara person- och godstransporter.

Eksjö saknar idag lokal kollektivtrafik men trafikeras med det regionala nätet längs riksväg 40 som täcker en relativt stor del av kommunens alla tätorter. Eksjö kommun ligger något under hela länets tillgång på kollektivtrafik (73%). I nuläget är arbetsplatser utanför tätorterna med fler än 50 anställda till största del tillgängliga med kollektivtrafik eller ligger på cykelavstånd (3 km från tätorten). Endast Bellö ligger utanför kollektivtrafiknätet och har en större arbetsplats. Att fortsätta utveckla kollektivtrafiken inom och mellan tätorterna är viktigt för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande.

Kommunens viljeinriktning är att det ska vara möjligt att åka kollektivt mellan orterna längs med väg 40 och vidare ut ur kommunen. För att möjliggöra för boende utanför tätorterna och på landsbygden att åka mer kollektivtrafik föreslår kommunen att trafikplatser i attraktiva stationslägen/knutpunkter utformas med stödfunktioner som pendlingsparkeringar, vilket möjliggör för mer hållbart resande.

I Eksjö kommun har bilen fått ta stor plats i staden. Gatunätet är ofta utbrett, överflödigt och saknar ofta utformning för andra färdstätt än bil. Generellt är gatorna överdimensionerade i bredd, vilket medför problematik såsom höga hastigheter eller otrygghet för de mjuka trafikslagen. Även om det ibland på vissa sträckor har kompletterats med gång- och cykelbana saknar Eksjö tätort alternativa sammanhängande färdstätt till bilen. Det råder också förbud mot cykeltrafik på en del vägar. Andra gator är så pass högt trafikerade att det innebär en fara att vistas på dem. Det finns stadsdelar som ligger väldigt nära centrum, men som upplevs ligga långt bort, på grund av omvägarna som måste tas och vägarna som behöver korsas för att ta sig dit. Detta medför en anpassning i människors beteenden. Är det enklare och tryggare att ta bilen, så kommer den att väljas. Upplevs det vara svårt, otryggt och långt att cykla i tätorten så kommer detta undvikas. Att få en majoritet av befolkningen att ställa om till cykel som det primära färdmedlet i sin vardag, för kortare resor och enklare ärenden kommer inte vara möjligt förrän staden har kompletterats med ett välutvecklat system som jämnar ut obalansen mellan färdmedlen.

Eksjö är en av de städer som inte är beredd att direkt sälla om till att ha ett gång- och cykelvägnät som primärt trafikslag. Stora delar kräver en ombyggnation och ändringar kring hur gator regleras gällande väjningsplikter, hastigheter och mycket mer. Det är viktigt att denna process initieras av flera skäl. Samhället går mot en situation där motortrafiken successivt fasas ut. Det handlar om skatt och kostnad för drivmedel och annat som kontinuerligt gör det dyrare och mindre attraktivt att äga bil. I takt med att fler väljer bort bilen behöver det finnas andra alternativ färdiga. Parkeringsplatser kan ställas om till annan användning i takt med att behovet minskar.

Utöver den fysiska omställningen av stadsmiljön finns utmaningar i invånarnas förmåga att ställa om och anpassa sig. Upplevs det vara säkrare och är mätbart snabbare att ta cykeln jämfört med bil, så kommer sannolikt många välja cykeln. Stadsmiljön kommer successivt utvecklas för att säkerställa hög kvalitet på cykelvägar, med god belysning och cykelparkering vid varje viktig målpunkt. Färre motorfordon ger lägre bullernivåer, bättre luftkvalitet och tryggare gaturum att vistas i.

För att få pendelströmmarna att ställa om till kollektivtrafik och cykel bedöms det förutom en god infrastruktur behövas ett arbete med att förändra attityd och beteende hos människor för att få till en ökad mängd hållbara resor. Detta kan ske med hjälp av utomstående faktorer såsom högre bensin- och dieselskatt, men kommer sannolikt kräva kommunalt engagemang och utveckling av stadsmiljön. Parallellt med införandet av fler valmöjligheter till resande ska kommunen ta fram en parkeringsnorm. I takt med att parkeringsplatser görs till en bristvara behöver parkering på allmänna platser omfattas av avgift. När parkeringen kostar ökar medvetandet hos befolkningen som kan vara ett sätt att trigga i gång en omställning. Pengarna kan vidare användas för utbyggnad av gång- och cykelnätet.

Ett projekt som kan gynna andra trafikslag än bilen är förbifart 40. Förbifart 40 hamnar strax söder om tätorten och väntas ge en rad olika positiva effekter. Syftet är att öka trafiksäkerheten, tryggheten och förbättra miljön för de boende i Eksjö. Förbifarten blir en mötesfri väg med mitträcke och anpassad för 100 km/h. I takt med att förbifarten byggs minskar trafikmängden inne i Eksjö, vilket ökar framkomligheten för de som rör sig i stadsmiljön. Det kan väntas bli avsevärt färre fordon i de centrala delarna, vilket kommer göra det enklare att ta sig över vägen, cykla mellan områden och röra sig fritt i centrum.

Om de åtgärder som föreslås i översiktsplanen genomförs kan resandet i Eksjö kommun i högre utsträckning börja ske med kollektivtrafik eller cykel. Ifall detta sker kommer det att innebära en möjlighet att minska de negativa miljökonsekvenserna i form av minskad klimatpåverkan, mindre trängsel, förbättrad luftkvalitet, minskat buller och minskade utsläpp av kväveoxider med mera. Förbifart 40 kommer även möjliggöra för minskade transporter av farligt gods i tätorten och öka framkomligheten för de som rör sig i stadsmiljön. Även om förutsättningarna finns måste det till en bettendeändring bland invånare, vilket är en osäkerhet, och i takt med att befolkningen ökar kan bilanvändandet snarare öka. Sammantaget bedöms översiktsplanen ändå innebära små positiva konsekvenser avseende hållbart resande redan på kort sikt och än mer positivt på lång sikt.

Åtgärdsförslag

Det är betydelsefullt om presenterade gång- och cykelstrategier omsätts i praktiken för att uppnå ett minskat bilanvändande. För att ännu tydligare styra mot denna riktning bör kommunen ha en aktuell gång- och cykelplan som avser att förbättra cykeltrafiken, delvis på bilismens bekostnad, samt tillgängliggöra mer ekonomiska medel för utbyggnad och underhåll.

För att säkerställa att genomfartstrafiken minskar i Eksjö i samband med förbifart 40 bör kommunen genomföra åtgärder som säkerställer att onödig trafik tvingas att köra runt om tätorten.

Kommunen bör vidare ta fram en plan för hur den del av väg 40 som ersätts av förbifart 40 ska användas i framtiden. Vid genomförande finns möjlighet att ställa om vägen genom Eksjö till kommunal lokalgata, vilket får nya förutsättningar i såväl gaturummet som i miljön runt omkring. Detta bör studeras innan genomförandet av förbifart 40 för att kommunen ska kunna hålla god beredskap.

Naturmiljö

Vad säger planförslaget?

- Kommunen behöver arbeta för att skydda naturområden, i huvudsak de tätortsnära områdena.
- Skogsbruket ska ha förutsättningar för att lönsamt och hållbart kunna producera livsmedel och råvaror av hög kvalitet, samtidigt som biologisk mångfald och kulturhistoriska värden bevaras.
- Staden ska så långt det är möjligt utvecklas utan konflikt med naturen.
- Kommunen ska identifiera naturområden som är socialt eller biologiskt viktiga och bevara dessa för framtida generationer. Att upprätta naturvårdsavtal, bilda reservat eller att undanta skogsbruk är exempel på naturbevarande åtgärder. Ett långsiktigt biologiskt värde för livsmiljö ska alltid prioriteras före ett kortsiktigt ekonomiskt.
- De områden som är stora, sammanhängande och uppenbart värdefulla för rekreation, föreningsliv, motion, växt- och djurliv ska bevaras.
- Kopplingar mellan orter och naturmiljöer (oexploaterade eller friväxande större), sjöar, rekreationsområden ska kontinuerligt stärkas och bevaras.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms innebära risk för negativa konsekvenser avseende skydd och utveckling av naturområden samt förutsättningar för biologisk mångfald.

I Eksjö kommun är stora delar natur- och skogsmark. Ungefär 74% av kommunen upptas av skogsmark. En stor del av dessa områden används av allmänheten eller föreningar i deras dagliga liv eller verksamhet. Naturen utgör spridningskorridorer för djur- och växtlig och är av stor vikt för orternas utformning och funktion. Bland annat för naturlig infrastruktur, hantering av dagvatten och mycket mer.

Skogen är en betydande naturresurs i kommunen. Den ger förnybara råvaror, skapar arbetstillfällen och har betydelse för rekreation och friluftsliv. Skogen har även stor betydelse i minskandet av växthusgaser i atmosfären då den upptar koldioxid. Vilka värden en skog har beror till stor del på hur den sköts och brukas. Industrialiseringen av naturen har dock bidragit med en rad utmaningar. Djur- och växtliv utarmas och våra rekreativmiljöer står successivt inför avverkning. Det behöver göras noggranna avvägningar i de kommunala skogspartier där dessa intressen kolliderar. Samtidigt är ett fungerande skogsbruk av största vikt för Eksjö kommuns näringsliv och kommunens egen ekonomi. Generellt i Sverige ges skogsbruket företräda nästan all annan verksamhet och enligt miljöbalken 3 kap. 4 § är skogsbruk av nationell betydelse. Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.

För djur och växter blir effekterna stora när skogsodlingar blir omfattande och sammanhängande. Det utvecklas under plantagens livslängd inte sådana biotoper och miljöer som gynnar livskraftiga bestånd av vare sig djur eller växter, vilket är ett problem. Den ökade mängden av monotona granplantage är också ett påtagligt problem i vårt län. Även den bebyggda miljön innebär negativ påverkan på naturen. I Sveriges miljömål ”levande skogar” och ”ett rikt djur- och växtliv” beskrivs hur kommuner i snabbare takt behöver skydda natur och arbeta med att i ökad grad beakta skogens ekosystemtjänster. Avverkning av skogar med höga naturvärden, fragmentering och minskande livsmiljöer för ett antal hotade arter är ett stort problem för att nå målet om att bevara biologisk mångfald i skogslandskapet.

För att bevara viktiga livsmiljöer behövs det enligt miljömålen mer formellt skydd av skogar med höga naturvärden, liksom att skogsägare gör frivilliga markavsättningar. Satsningar på att öka arealen som brukas med hyggesfria metoder, arbetet med förbättrad miljöhänsyn till både natur- och kulturmiljövärden vid skogsbruksåtgärder, och arbete med att skapa en sammanhängande grön infrastruktur är exempel på andra viktiga insatser.

Vissa skogsmiljöer behöver restaureras eller genom naturvårdande skötsel skötas på ett sätt som bibehåller deras värden. Tätortsnära skogar eller andra skogar där många människor vistas kan behöva skötas med anpassade metoder för att bli mer attraktiva och tillgängliga.

Sedan miljöbalken trädde i kraft 1999 har kommunerna själva möjlighet att besluta om naturreservat. Därtill har statligt finansierade satsningar gjorts för att stärka den lokala naturvården – främst i form av det statliga markåtkomstbidraget och bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA). Kommuner är dock inte bundna till att efterfölja denna del av miljöbalken och väljer således själva om man vill bilda kommunala reservat – däremot finns möjligheten. Till följd av detta tar kommuner olika ställning i frågan. En del kommuner radar upp nya områden för kommunala naturreservat i sin översiktsplan, vissa kommuner lyfter ett behov av naturreservat och hänvisar till att en naturvårdsinventering måste upprättas innan beslut om reservat kan tillkomma och sen finns det andra kommuner som inte tar ställning i frågan om att bilda egna naturreservat. I planförslaget anges inga förslag på nya naturreservat eller tydliga indikationer på att nya kommer att tillkomma, utan det anges mer ett behov att skydda naturområden, i huvudsak de tätortsnära områdena, vilket i den här analysen inte kan bedömas som tillräckligt för att planförslaget ska anses bidra till miljömålen.

Det finns även andra tillvägagångssätt att få till någon typ av skydd av naturen som inte är ett formellt reservat. Enligt 3 kap 3 § MB ska mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. För att tillgodose detta kan kommunen i sin översiktsplan peka ut ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO-områden). Ekologiskt känsliga områden kan ibland vara artfattiga och ibland kännetecknas av mångformighet och artrikedom. Det kan också vara områden där vissa ekologiska funktioner lätt kan störas. Förloras en av naturtypens viktigaste ekologiska funktioner får det till följd att många växt- och djurarter kommer att försvinna och det är svårt att senare reparera en sådan skada. I Länsstyrelsen i Jönköpings läns vägledning En aktuell översiktsplan (2019) pekas följande kriterier ut som relevanta för att göra ett urval:

1. Områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar.
2. Områden som inrymmer växt- och djurarter, som är hotade respektive sällsynta, t.ex. rödlistade arter i kategorierna Akut hotad (CR), Starkt hotad (EN) och Sårbar (VU).
3. Områden som i övrigt är särskilt ömtåliga och som samtidigt inrymmer stora ekologiska värden.

Kommunen har ingen skyldighet att peka ut ESKO-områden men har möjlighet att göra det i sin översiktsplan. Planförslaget gör inte detta, vilket kan betraktas som ytterligare en missad chans att skydda naturen och därmed bedömas i detta fall som negativt för naturmiljön.

En vidare åtgärd för att arbeta i linje med miljömålen är att medverka i och utveckla det regionala arbetet med grön infrastruktur. I översiktsplanen benämns arbete med grön infrastruktur som ett exempel på viktiga insatser kommunen kan arbeta med och att grön infrastruktur ska användas som underlag i olika samhällsprocesser för att kunna planera för hela landskapet, vilket bedöms som positivt. Grön infrastruktur benämns vid flera tillfällen som något kommunen ska arbeta med, men det ges aldrig någon tydlighet i hur detta kan eller ska gå till vilket gör det svårt att bedöma. Utgår man från Länsstyrelsernas nationella kartskick med värdeetrakter finns 13 värdeetrakter (3 skogar och träd, 1 odlingslandskap, 1 våtmark samt 8 sjöar och vattendrag) i Eksjö kommun som exempelvis kunde utarbetats i översiktsplanen. Det är generellt svårt att bedöma vilken påverkan översiktsplanens utfall får på dessa värdeetrakter, men någon påverkan kommer säkerligen finnas. Exempelvis konstateras det i översiktsplanen om att rationellt och storskaligt jordbruk är viktigt för att det i framtiden ska vara lönsamt samtidigt som en rationalisering förändrar livsvillkoren för den biologiska mångfalden. Det är precis detta som är hotbilden för värdeetrakten Ingatorpsbygden (FE0005) tillsammans med exploatering. Ett uteblivet ställningstagande gällande värdeetrakten kan således medföra negativa konsekvenser för den skyddsvärda fladdermusen Barbastell. Ett annat exempel kan vara de tre skogsvärdeetrakterna (N Vixen FG10004, N Eksjö FG30004, Solgen FG1.90001) vars hotbild är skogsbruk med korta omloppstider, klimatförändringar och exploatering. Översiktsplanen varken hindrar eller informerar om hoten för dessa värdeetrakter som vid en fragmentering kan innebära påtaglig skada mot skogarnas biologiska mångfald och ekosystemtjänster.

Vidare har Länsstyrelsen tagit fram en grön handlingsplan som innehåller ett brett kunskapsunderlag och åtgärder för grön infrastruktur och friluftsliv. I den listas de främsta utmaningarna för biologisk mångfald i länet. Utmaningar som har direkt bäring på samhällsplanering är:

- den alltjämt tilltagande urbaniseringen då naturmark tas i anspråk för bostads-, industri- och infrastrukturbyggnation samtidigt som det sker en ökad igenväxning och igenplantering av odlingslandskapet,
- barriärer på land och i vatten som skapas av vägar och järnvägar med tillhörande konstruktioner samt
- att anpassa samhället till ett förändrat klimat där planering för grön infrastruktur är en del av anpassningen

Översiktsplanen bedöms generellt, både direkt och indirekt, vara i linje med dessa tre punkter men det skulle kunna utvecklas mer. Det saknas bland annat ett övergripande perspektiv om hur djur- och växtlivet ska värnas i samband med exploatering på idag oexploaterad mark.

Markanvändningskartan pekar ut stora områden för exploatering, exempelvis V3, V4 och V6, som vid exploatering skulle kunna få negativa konsekvenser för djur- och växtlivet. Det kan vara svårt att bedöma den faktiska påverkan redan i översiktsplanen, vilket kanske hade underlättat om kommunen haft någon typ av aktuell grönplan/grönstrukturplan/naturvårdsprogram att luta sig emot. Däremot att identifiera och beskriva en potentiell risk som måste utredas vidare i genomförandeprocessen är något som kunde uppmärksammas mer.

En stor del av grönstrukturen i Eksjö kommun utgörs idag av brukad skog. Enligt översiktsplanen bidrar brukare av jord- och skogsbruk till ökad biologisk mångfald och ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk, vilket är positivt. I Eksjö kommun finns en vilja hos skogsbrukare att värna om biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Även Eksjö kommun som skogsbrukare arbetar aktivt med att värna om biologisk mångfald. Ändå målas skogsbruket i vårt län upp som en utmaning och ett hot mot biologisk mångfald. Länsstyrelsen skriver följande på sin hemsida om grön infrastruktur - regional handlingsplan:

”En stor fråga i Jönköpings län, är hur vi ska få viltstammar och skogs-/jordbruk i balans. Trots att länet på många håll har mark som lämpar sig för tall planteras det mycket gran. Ett av argumenten för detta är betesskador som drabbar tall i högre utsträckning än gran. Även lövet far illa, då rönn, asp, sälg och ek inte når mogen trädålder.

Skogsstyrelsen gör med jämna mellanrum scenarier över skogens utveckling. Dessa visar att i länet kommer andelen granskog på sikt att öka markant med rådande skogsbruk. Detta är ett hot mot den biologiska mångfalden och likaledes ett hinder mot en fungerande grön infrastruktur. Variationsrika skogar ger dessutom mer ekosystemtjänster än landskap där alla skogar domineras av samma trädslag.

Med de val av förnyingsmetoder och trädslag som markägarna gjort sedan tidigare kommer andelen granskog att öka, vilket gör att omgivande mark (vardagslandskapet) runt värdekärnorna i skogen blir allt svårare att överbygga. Självförnyingen av gran som produktionsskogarna genererar bidrar till att öka takten.

En förändring av förnyingsmetoder och trädslagsval måste hålla i decennier för att den ska slå igenom i landskapet.

Utmaningen med granens utbredning är svår och komplex och behöver lösas med insatser från flera håll”.

Att granplantaget har ökat och att det har en negativ påverkan på biologisk mångfald i vår kommun redovisas i översiktsplanen, vilket är positivt. Översiktsplanen informerar även om alla vinster som finns med mer lövbestånd och blandskog. Samtidigt hade det inte varit fel om kommunen tydliggjort med ett ställningstagande om hur kommunen ska minska granplantaget, åtminstone för sitt eget skogsbruk. Det skulle ge en mer tydlig inställning från kommunens sida. Eksjö kommun planterar numera mer lövträd, vilket är positivt och borde uppmärksammas. Huruvida det är tillräckligt går inte att svara på i denna analys.

Som skogsbrukskommun skulle kommunen även kunnat göra fler ställningstagande gällande sitt eget skogsbruk i linje med att värna om djur- och växtlivet. Ett exempel hade kunnat vara ett ställningstagande i linje med flera andra kommuner där de eftersträvar att varje skogsbruksområde ska kartläggas och klassificeras utefter dess ekonomiska, sociala och ekologiska värde så att det blir lättare att ta rätt beslut för avverkning, utveckling, bruksmetoder med mera. Något liknande kommer dock förmodligen att ske i kommunen framöver då det anges i översiktsplanen att *”Kommunen ska identifiera naturområden som är socialt eller biologiskt viktiga och bevara dessa för framtida generationer. Att upprätta naturvårdsavtal, bilda reservat eller att undanta skogsbruk är exempel på naturbevarande åtgärder. Ett långsiktigt biologiskt värde för livsmiljö ska alltid prioriteras före ett kortsiktigt ekonomiskt”.*

I Eksjö kommun är mycket av den natur som finns oskyddad. I Jönköpings län finns i nuläget 157 naturreservat, varav 12 finns i Eksjö kommun. Majoriteten av dessa är statligt inrättade och i form av sjöar, såsom vattenskyddsområden eller natura 2000-området Mycklaflon. Översiktsplanen redovisar, på ett tilltalande sätt på sida 25 och 46, redan definierad skyddad natur, riksintressen, reservat, nyckelbiotoper eller värdefulla vattendrag tillsammans med socialt viktiga områden, rekreations- och motionsanläggningar eller naturområden med särskilda biologiska värden. Platserna och områdenas förutsättningar beskrivs väl för läsaren och summeras i en kommuntäckande karta. Det ger heltäckande bild av kommunens redan karterade naturvärden, vilket bedöms som positivt.

Trots att översiktsplanen i flera fall lyfter fram vikten av att arbeta med naturmiljön bedöms planförslaget i sin helhet inte som tillräckligt. Översiktsplanen ger inga förslag på nya naturreservat eller indikationer på att nya kommer att tillkomma, utan anger mer ett behov att skydda naturområden, i huvudsak de tätortsnära områdena. Det presenteras heller inga andra konkreta åtgärdsförslag för att bevara och stärka biologisk mångfald i samband med exempelvis avverkning av skog för ny exploatering eller vid skogsbruk. Planförslaget bedöms således inte bidra till

de ovannämnda miljömålen och därmed innebära risk för negativ påverkan på naturmiljön. Utfallet kan sannolikt bero på att kommunen saknar någon aktuell grönplan eller naturvårdsprogram att luta sig emot, vilket hade varit av värde att upprätta inför översiktsplanen. Det som dock är positivt är att översiktsplanen tydligt redogör för att kommunen ska ta fram en ny grönplan under planperioden. På så sätt kan natur- och vattenområden i framtiden inventeras och klassificeras i syfte om att bevara, skydda och utveckla naturmiljön.

Atgärdsförslag

Kommunen bör ta fram ett kommunövergripande naturvårdsprogram eller grönplan där natur- och vattenområden inventeras och klassificeras med syftet att bevara, skydda och utveckla naturmiljön i kommunen.

Kommunen bör verka för att minska granplantaget.

Vatten

Vad säger planförslaget?

- Kommun ska alltid betrakta miljö kvalitetsnormerna för vatten vid fysisk planläggning av områden och arbetar kontinuerligt med att utveckla ny och befintliga verksamhetsområden för VA med syfte att förbättra vattenkvaliteten i kommunens sjöar och vattendrag.
- Kommunen ska arbeta med att förbättra kvalitén på de vattenförekomster som inte uppnår MKN och att övriga vattenförekomsters status inte ska försämrats.
- Kommunen ska alltid ha en aktuell VA-plan.
- Kommunen ska ha ett VA-system med kapacitet att hantera kommande utveckling och förväntad befolkningsökning.
- Ny bebyggelse ska främst tillkomma inom områden som är anslutna till det kommunala VA-nätet eller där det finns förutsättningar att göra detta.
- I kommunen ska dricksvattentillgången skyddas genom särskilt hänsynstagande vid planering i områden som är värdefulla för långsiktig vattenförsörjning.
- Kommunen ska alltid bevaka och hantera dagvattensituationen vid planläggning av nya bostads- och industriområden genom lämpliga dagvattenåtgärder.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser för vattenmiljön under förutsättningar att översiktsplanens ställningstaganden och riktlinjer följs. På kort sikt genom att utveckling måste ta hänsyn till såväl dagvatten som vattentäkter, för att på längre sikt möjliggöra för en ökad beredskap mot befolkningsökning och klimatförändringar.

Översiktsplanen pekar ut flertalet områden för bebyggelse som idag är oexploaterade. Översiktsplanen lyfter också satsningen på förbifart 40 som ska minska mängden trafik och transport av farligt gods genom centrum. Tillkommande bebyggelse och infrastruktur kommer att generera i flera hårdgjorda ytor i form av bland annat tak, vägar och parkering. Med flera hårdgjorda ytor minskar den naturliga infiltrationen samtidigt som vi ser att mängden dagvatten kommer att öka, vilket kan föra med sig eventuella föroreningar som finns på ytan som vattnet rinner över ner till recipienten. Hårdgjorda ytor medför även en snabbare avrinning som kan orsaka översvämningar i och i anslutning till recipienterna som kan leda till märkbara negativa konsekvenser.

I samband med att oexploaterad mark hårdgörs försvinner viktiga ekosystemtjänster som vattenrening och naturlig vattenfördröjning. När de naturliga förutsättningarna för infiltration minskar skulle det kunna innebära en negativ effekt genom minskad grundvattenbildning. Risken för att betydande påverkan på grundvattennivån bedöms dock som liten då förslagna områden för bebyggelse är små i relation till grundvattenförekomsternas storlek.

Eftersom mer hårdgjord yta ökar risken för att ofiltrerat dagvatten rinner ner till recipienten kan detta i sin tur påverka miljökvalitetsnormerna för vatten. För att förhindra att negativa miljökonsekvenser uppstår till följd av flera hårdgjorda ytor är det viktigt att fördröja dagvattnet i dagvattenanläggningar och/eller låta det infiltreras i marken genom att säkerställa tillräcklig mängd gröna ytor. Översiktsplanen bedöms ta ställning dagvattenproblematiken och möjliggör för lokalt omhändertagande av vatten både genom att lyfta upp vikten av att värna och utveckla gröna värden i befintlig miljö samt poängtera vikten av att dagvattenhantering tillgodoses i framtida planläggning. Om fortsatt planläggning inte säkerställer tillräckligt stora ytor för att omhänderta dagvatten lokalt riskerar översiktsplanen att innebära märkbara till stora negativa miljökonsekvenser för recipienterna i form av försämrad vattenkvalitet, översvämningar och erosion. Detta kan påverka möjligheten att nå miljökvalitetsnormerna för vatten om vattenförekomsternas ekologiska och kemiska status påverkas.

Dagvatten som avrinner från vägar, gator och parkeringsytor kan innehålla olika typer av föroreningar i mindre eller större omfattning. Detta kan vara metaller och oljeföroreningar. Avrinning av orenat dagvatten från dessa typer av ytor kan ge negativa konsekvenser i recipienterna. Dagvatten är ofta grumligt vilket kan medföra negativa konsekvenser för vattenlevande växter och djur. Det är därför viktigt att även detta dagvatten fördröjs och tillåts infiltrera. Vägar, broar, vägtrummor och liknande kan vid fel utformning utgöra barriärer i vattenmiljön. Det är därför särskilt viktigt att detaljplaner, väg- och järnvägsplaner granskas noggrant med avseende på denna aspekt.

Avrinning av orenat vatten innebär vidare en effekt på Emån, då nästan alla sjöar och vattendrag som finns i kommunen ligger inom Emåns avrinningsområde. Till hjälp har kommunen Emåförbundet som arbetar med att förbättra de områden i Emån som riskerar att inte uppnå god ekologisk status. Emåförbundet arbetar bland annat med kontinuerlig recipientkontroll och provtagning, vattenhushållning, markavvattningsförbättringar, dagvattenåtgärder och restaurering. Emåförbundet bör för kommunen ses som en tillgång och en viktig samarbetspart som kan hjälpa kommunen att uppnå goda miljö kvalitetsnormer i kommunens alla sjöar och vattendrag.

I översiktsplanen anges ställningstagande om att kommunen alltid ska beakta miljö kvalitetsnormer och förbättra kvalitén på de vattenförekomster som inte uppnår god status samt att övriga vattenförekomsters status inte ska försämrats. Genom en kartläggning i webbverktyget VISS, Vatteninformationssystem Sverige, har det i översiktsplanen konstaterat att fyra sjöar och 24 vattendrag anges ha måttlig status samt två vattenförekomster, Ingarpsjön och Nyemålaån mellan Linden och Ögeln, har en otillfredsställande ekologisk status samt en vattenförekomst Torsjöån ha en otillfredsställande kemisk status. Kommunen lyfter fram de två med otillfredsställande status och anger både problem och åtgärder. Att Ingarpsjön ska bli verksamhetsområde för kommunalt VA bedöms ha positiva konsekvenser i frågan då utsläpp från enskilda avlopp minskar. Däremot saknas lika tydliga åtgärder för Nyemålaån, vars problematik bland annat ligger i dammanläggningar som kommunen varken äger eller är delägare i. Informationsinsatser anges som åtgärd ihop med tillhörande kommuner (Vetlanda och Hultsfred). Detta skapar osäkerheter som kan medföra risk för att ekologisk status för ån inte uppnås. För de dammanläggningar som kommunen är delägare i och där behov av konnektivitetsförbättrande åtgärder kommer åtgärder att genomföras, vilket är positivt. Vad gäller Torsjöån finns där en problematik med TBT (tributyltenn) som påverkar åns kemiska status. Här är det viktigt att kommunen fortsätter med rådgivning gällande Torsjöån i enlighet med att inte försämra situationen.

Utöver otillfredsställande status i sjöar och vattendrag finns även otillfredsställande status i en av kommunens grundvattenförekomster. Det är i ett område i kommunens mellersta del som inte uppnår god kemisk status på grund av höga halter av arsenik. Problemet är väl känt av kommunen och beror på en privat aktör som dessutom har ansvar för åtgärder. Tillsyn sköts av Länsstyrelsen, men det är viktigt att även kommunen ser till att vara uppdaterade för att säkerställa att läget fortsatt är under kontroll.

Översiktsplanen anger att kommun ska arbeta kontinuerligt med att utveckla ny och befintliga verksamhetsområden för VA med syfte att förbättra vattenkvaliteten i kommunens sjöar och vattendrag. I kommunen finns cirka 2100 enskilda avloppsanläggningar varav cirka 40 procent bedöms inte vara godkända enligt dagens miljölagstiftning. Att utveckla nya verksamhetsområden blir således ett sätt för kommunen att ingripa i de områden där enskilda avlopp riskerar att medföra negativa miljökonsekvenser. För att miljöpåverkan från enskilda avlopp ska minska generellt är det viktigt att det finns en plan för tillsynsinsatser. I översiktsplanen lyfts vikten av att ständigt ha en aktuell VA-plan i kommunen. VA-nätet och att enskilda avlopp rustas då upp enligt dagens miljökrav bedöms medföra positiva miljökonsekvenser.

I översiktsplanen poängteras att kommunen ska ha ett VA-system med kapacitet att hantera kommande utveckling och förväntad befolkningsökning. I takt med att befolkningen växer ökar trycket på kommunens VA-nät. Det anges i planförslaget att bebyggelse främst ska tillkomma inom områden som kan anslutas till det kommunala VA-nätet. Det är därför viktigt att kommunens avloppsreningsverk har tillräcklig kapacitet för att hantera den kommande befolkningsökningen. Majoriteten av befolkningen bor idag i Eksjö och prognosen pekar på att trenden fortsätter. Eksjö reningsverk är dimensionerat för att klara av 18 000 personekvivalenter. År 2020 hade reningsverket cirka 13 500 personekvivalenter anslutna, vilket innebär att god kapacitet finns. Samtidigt kan reningsverkets förutsättningar förändras ifall flera stora verksamheter och industrier flyttar till Eksjö, då dessa kräver mer av reningsverket. Det ställer stora krav på huvudmannen Eksjö Energi AB att bygga ut befintligt reningsverk eller bygga nytt i ett sådant scenario. Att frågan lyfts upp redan nu bedöms som positivt då det möjliggör för högre beredskap. Ett nytt reningsverk i Eksjö skulle få flera positiva konsekvenser. Dels för att det kan förläggas utanför tätbebyggt område och blir då inte ett hinder för kommande detaljplanering (säkerhetsavstånd), dels för att tekniken inom avloppsrening utvecklas med tiden och möjliggör för ett nytt reningsverk med bättre rening. Bättre rening skulle vidare minska risken för övergödning. Under förutsättning att det kommunala VA-nätet har tillräckligt stor kapacitet och byggs ut efter behov bedöms det

medföra positiva miljökonsekvenser att hålla ihop bebyggelsen till områden som kan anslutas till kommunalt VA.

För framtida dricksvattenförsörjning anger översiktsplanen en strategi om att göra Försjön till reservvattentäkt till Eksjö och att befintlig dricksvattentillgång ska skyddas genom särskilt hänsynstagande vid planering i områden som är värdefulla för långsiktig vattenförsörjning. Det saknas reservvattentäkt på flera håll i kommunen, som vid driftstopp kan innebära negativa konsekvenser för invånarna. Det är därför viktigt att kommunen har en aktuell VA-plan som tar ställning till dessa frågor och anger hållbara lösningar för en resilient dricksvattentillgång. Att kommunen behandlar dessa frågor i en separat VA-plan och lyfter behovet av en aktuell VA-plan i översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser för kommunens beredskap och utveckling.

Det finns ett antal förorenade områden i kommunen som kan komma att exploateras. Vid exploatering kommer dessa områden att behöva saneras vilket medför positiva miljökonsekvenser då det minskar risken för utläckage av föroreningar i yt- och grundvatten.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för vattenmiljön under förutsättningar att översiktsplanens ställningstaganden och riktlinjer följs. På kort sikt möjliggör översiktsplanen för en utveckling som måste ta hänsyn till såväl dagvatten som vattentäkter, för att på längre sikt möjliggöra för en ökad beredskap mot befolkningsökning och klimatförändringar.

Atgärdsförslag

Med anledning av den befolkningsökning som förutspås i planen, är det viktigt att kommunen i sin VA-plan anger ett övergripande perspektiv för hur dagvatten ska tas om hand, så att inte utsläpp och bräddning förvärras från reningsverken. Det är också viktigt att i tid planera för nytt reningsverk i Eksjö då reningsverket kan sakna kapacitet för att klara av en oväntat hög befolkningsökning och ännu mindre ifall nya verksamheter etableras i tätorten.

Rekreation och friluftsliv

Vad säger planförslaget?

- Kommunen ställer sig positiv till att föreningar etablerar sig eller utvecklas och har som ambition att aktivt hjälpa dessa att hitta plats och utrymme för sina aktiviteter.
- Området Skedhult, Persö och Borgmästarängen ska bevaras och utvecklas som tätortsnära friluftsområde.

- Området Valbacken ska utredas för naturreservat för friluftsliv och rekreation.
- Vandringleder ska bevaras och underhållas. Dessa är en stor del av kommunens attraktivitet.
- Kommunala badplatser ska underhållas och vara fullt tillgänglighetsanpassade.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser för rekreation och friluftslivet i kommunen genom att bevara, skydda och utveckla friluftslivet och föreningslivet.

Översiktsplanen pekar ut flera viktiga områden för rekreation och friluftsliv som ska bevaras och utvecklas. Genom att peka ut viktiga områden säkerställs en långsiktig tillgång till friluftsområden på lokal, kommunal och mellankommunal nivå. Friluftsområdenas intresse anges även för att väga tungt och avvägning mellan friluftslivets intresse och andra värden behöver noggrant utredas. Det anges även ett antal platser och områden som ska utredas för att bli reservat för friluftsliv. Översiktsplanen anger således en tydlig bild om att friluftsintresset ska prioriteras framför annan markanvändning i de fall intresseavvägningar behöver göras. Detta bedöms medföra stora positiva konsekvenser.

Skogs- och naturområdena nyttjas i hög utsträckning av allmänheten för spontana aktiviteter, träning och fritid. Skog och natur kan inte ersättas av anlagda områden eller parker utan behövs i sin mest naturliga form. Översiktsplanen anger att det därför är viktigt att beakta naturens roll som område för sport, hälsa och idrott även om flödet och användandet är svårare att mäta. Detta kan anses vara en svårighet som kan få närmast obetydande roll i kommande planering. Det är viktigt att kommunen i så fall besitter kunskap om eller kartlägger var dessa spontana aktiviteter sker ifall avvägning ska ske mot andra intressen.

Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser på kommunens rekreation- och friluftslivsmöjligheter. Det finns ett genomgående ställningstagande om att bevara, skydda och utveckla friluftslivet och föreningslivet mot andra intressen vilket är mycket positivt.

Åtgärdsförslag

För att säkerställa att skogs- och naturområdena fortsatt nyttjas i hög utsträckning av allmänheten för spontana aktiviteter, träning och fritid, liksom rekreation och upplevelser bör kommunen tidigt i olika planeringsskeden kartlägga var detta sker för att kunna göra avvägningar mot skogsbruk och annan markanvändning.

Kommunen bör även se till att anordningar kopplat till rekreation och friluftslivet, till exempel parkeringsplatser, tillgänglighetsanpassningsåtgärder och toaletter underhålls och utvecklas.

Hälsa och säkerhet

Vad säger planförslaget?

Buller

- Planering och bygglov av bostäder vid vägar som generar höga bullervärden ska återhållsamt. Målsättningen ska vara att miljön inte behöver anpassas med skyddsåtgärder.
- I planering och bygglov ska bullerriktlinjer följas. Kommunens generella bullerkartering över Eksjö och Mariannelund ska vara vägledande för tidig bedömning av markens lämplighet och platspecifik trafikbullerstudie ska alltid tas fram för att klarlägga risken i respektive planeringsprojekt.
- Byggnation och planering av störningskänslig verksamhet ska undvikas i närhet till verksamheter som generar buller eller annan risk/störning.
- Trafikbuller ska noggrant utredas i de särskilt utsatta områdena norr och söder om väg 40, järnvägen samt öster om väg 32. Här finns risk för att riktvärden för omgivningsbuller inte går att klara utan att skyddsåtgärder vidtas.
- Riksintressen och påverkansområden kopplade till militära övningsområden ska beaktas fullt ut vid planering och byggande.
- Kommunen bör genomföra kontinuerlig tillsyn för att säkerställa att skjutbanor inte överskrider, eller till följd av expansion riskerar överskrida riktvärdena. Ytterligare expansion får inte ske före det att nuvarande bullernivåer fastlagts.
- Bostadsutveckling får inte ske i riktning mot skjutbanorna före det att nuvarande bullernivåer fastlagts.

Luft

- Rikt- och gränsvärden enligt gällande miljökvalitetsnormer ska följas.
- Kommunen ska arbeta för att bibehålla en god luftkvalitet, främst genom förutsättningar för fossilfria transporter och drivmedelsalternativ.

- Faktorer som påverkar luftkvalitet negativt ska utredas för reglering. Exempelvis vedeldning i bostadsmiljöer.
- Strategier om att reducera motortrafik och öka användning av kollektiv- och cykeltrafik ska följas. Där motortrafik inte kan nedprioriteras bör det undvikas att anlägga nya gång- och cykelvägar i direkt anslutning.

Förorenad mark

- Kommunen ska kontinuerligt identifiera och kartlägga riskområden med potentiellt förorenad mark.
- Fastighetsägare ska informeras om eventuell risk på sin fastighet, och ges kunskapsstöd för vidare arbete.
- Kommunen tar alltid fram markmiljötekniska undersökningar i samband med projekt inom potentiellt förorenade områden. Det är en viktig del i arbetet att antingen kunna bekräfta föroreningen eller konstatera att objektet endast karterats i förebyggande syfte. Om objekt bekräftas tas alltid en handlingsplan fram för hur sanering bör gå till.

Farlig gods

- I samband med att förbifart 40 byggs söder om stadsområdet behöver kommunen säkerställa att genomfartstrafik med farligt gods inte fortsätter använda nuvarande väg 40 genom stadsområdet. Det kan göras genom att inrätta förbud mot godstypen när vägen omställs till ordinär stads-/lokalgatan.
- För att få en bättre överblick av mängder och typer av gods bör en kartläggning göras. Den bör bland annat baseras utifrån företag och verksamheter inom kommunen som alstrar farligt gods.
- Vid åtgärder i närheten av miljöfarliga verksamheter ska en riskbedömning genomföras.
- Ny bebyggelse inom 150 meter från transportled för farligt gods ska riskbedömas innan beslut om detaljplan och bygglov tas.
- Vid planering och lovgivning ska räddningstjänstens insatstider och utryckningsvägar beaktas.

Översvämning och skyfall

- Kommunen ska alltid vid beslut om bygglov och detaljplanläggning ta hänsyn till risk för översvämning vad gäller byggnadsplacering, höjdläge och byggteknik samt tomtplatsens egenskaper.
- Planläggning av mark som riskerar översvämning ska undvikas. Planläggningen av ny bebyggelse ska heller inte försämra eller skapa översvämningsproblematik på annan plats. I stället ska det alltid eftersträvas att i samband med planläggning förbättra tätortens förmåga att fördröja vatten vid skyfall.
- Dagvattenfrågorna ska hanteras så att översvämningsrisker minskar genom åtgärder i befintliga miljöer och krav på att tillräckliga ytor för dagvatten avsetts i planering av nya områden.
- Riskreducering och förebyggande åtgärder behöver utredas för utsatta områden. Särskilt viktigt är att beakta de områden som är tätt bebyggda, såsom centrum och gamla stan i Eksjö eller områden med samhällsviktiga funktioner.
- Samhällsviktiga funktioner och tillgängligheten till och från dessa samt ny bebyggelse på ej tidigare exploaterad mark ska säkras mot ett 100-års regn.
- Riskområden för översvämning i närhet till områden med potentiellt förorenad mark ska utredas för särskilda riskreducerande åtgärder för att hindra att föroreningar sprids vid översvämning.

Ras, skred och erosion

- Risk för ras och skred ska undersökas vid behov för ny exploatering. Särskild uppmärksamhet ska gälla för de sjöar och vattendrag som påvisar eroderbarhet och innebär en risk för närliggande bebyggelse.

Värmebölja

- Kommunen ska förebygga bildandet av värmeöar genom att arbeta för att minimera andelen hårdgjord yta i nybyggda områden samt arbeta för att vegetation och grönytor tas med i planering av både nya områden och omvandlingsområden.
- Kommunen ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation.
- En viktig del i att hantera värme är att offentliga platser samt lekplatser, förskolor och skolor får tillräckligt med skugga.

Konsekvenser

Buller

Risk för små negativa konsekvenser för människors hälsa till följd av buller, då befintligt orter fortsatt påverkas av väg 40 och utveckling av bostäder delvis föreslås i bullerutsatta lägen.

Buller är oönskat ljud som kan vara störande, i synnerhet när människor söker tystnaden för vila, rekreation och återhämtning. Buller har stor påverkan på människors hälsa och livsmiljö och beroende på typen av källa finns olika riktvärden för vilka ljudnivåer som är acceptabla. Därför är det viktigt att i den kommunala planeringen ta hänsyn till bullerpåverkan. En detaljplan ska genom juridiska bestämmelser säkerställa att gällande bullerkrav följs inom detaljplaneområdet. Översiktsplanen anger dessutom att kommunen redan i tidig planering ska ta hänsyn till framtagna bullerkateringar för bedömning av markens lämplighet. I Eksjö kommun är det vägtrafik, järnväg, industrier, vindkraft, skjutbanor och militära övningsområden som ger upphov till buller.

Den befolkningsökning som beräknats i planförslaget bedöms ske successivt och långsamt, och därmed inte påverka trafikbuller nämnvärt. Buller bedöms dock idag vara ett problem i flertalet tätorter längs med riksväg 40, vilket kan påverkas i takt med att omkringliggande kommuner växer vars befolkning också använder vägen för pendling och genomresa. Den tätort där påverkan kan bli särskilt hög är Bruzaholm där vägen går rak och bred genom samhället med bostäder mycket nära vägen. Värdena utomhus vid trottoarer, trädgårdar och vistelsemiljöer är redan nu mycket påtaglig. Här finns risk för att riktvärden för omgivningsbuller inte går att klara utan att skyddsåtgärder vidtas.

Till skillnad från Bruzaholm får Eksjö andra förutsättningar i samband med förbifart 40. Med en förbifart söder om staden undviks tunga lastbilstransporter och bilpendlare som saknar koppling till Eksjö att härledas köra runt om. På så vis kan trafikflöden och mängden tung trafik i Eksjö minska och få en positiv effekt på bullernivån om kommunen säkerställer att tung trafik inte fortsätter köra inne i Eksjö.

Huruvida bullernivån påverkas av att fler människor bor eller rör sig genom kommunen beror på flera olika faktorer till exempel om man åker bil ensam eller samåker, cyklar eller åker kollektivt med buss eller tåg. En annan faktor som påverkar trafikbullersituationen är utvecklingen av elbilar och vätgasbilar som generellt har en lägre bullernivå än traditionella bensin- och dieslbilar. Således kan bullernivåerna i stadsmiljöerna komma att bli bättre, trots ökad befolkning. Planförslaget innebär att större verksamheter förläggs längs med de aktiva stråken, väg 32 eller 40 som redan är bullerpåverkade. Till detta hör att väg 40 byggs med en ny förbifart strax söder om Eksjö tätort. En åtgärd som väntas leda om stora mängder trafik och leda till bland annat bättre ljudmiljö i staden.

I översiktsplanen föreslår också förtätning inom befintliga industriområden där det är möjligt, samt en successiv utfasning av störande verksamhet som riskerar sammanblandas med stadsmiljön när denna utvecklas. Störande eller skrymmande verksamhet ska ligga just externt. En ökad samlokalisering av verksamheter kan ha en lokal negativ påverkan, men sett till kommunens helhet innebär samlokaliseringen att en större andel områden kan hållas fria från buller.

Kommunen förhåller sig till regler och lagar för de definierade riksintresseområdena samt påverkansområden vid planering och byggande, men gör ett undantag vid Lyckeberg vid Gysjön. Områdena omfattas av Försvarsmaktens ”påverkansområdet för buller eller annan risk”. Här finns sedan tidigare detaljplanerade områden för bostäder, men även mark som i framtiden kan vara av intresse för ny planering och exploatering. En tidig dialog bör hållas mellan kommunen, Länsstyrelsen och Försvarsmakten inför sådan planering för att hitta lösningar och överenskommelser.

Sammanfattningsvis finns det flera faktorer som kan påverka buller. En del faktorer är idag osäkra såsom exempelvis framtida ekonomiska styrmedel som höjd bensinskatt och subventioner på elbilar, vilket gör det svårt att bedöma bullerpåverkan. Det kommunen dock med säkerhet kan påverka är att skapa boendemiljöer som uppnår de bullerkrav som finns. Samtidigt ligger flera av kommunens tätorter längs med riksväg 40 som gör det svårt att minska buller i tätorterna. En del tätorter är redan idag påtagligt påverkade av buller och ett rimligt antagande kan vara att trafiken längs med riksväg 40 ökar, vilket gör situationen sämre. Kommunen kan med bland annat detaljplanering påverka situationen, men utefter angivna förutsättningar bedöms det ändå finnas risk för små negativa konsekvenser för människors hälsa till följd av buller.

Luft

Översiktsplanen bedöm ge något positiva konsekvenser på människors hälsa avseende luftföroreningar då kommunen eftersträvar en förbättring trots en redan relativt bra luftkvalitet.

Luftföroreningar medför både direkta och indirekta effekter. Dels påverkar föroreningar människors hälsa direkt via den luft vi andas, dels medför spridning av föroreningar en indirekt påverkan i form av miljöproblem såsom försurning, övergödning, korrosion med mera.

I Eksjö har det gjorts modellberäkningar som visar att Eksjö kommun klarar både MKN och miljömål för de flesta ämnen som ingår i beräkningarna (undantaget är Bensen där miljömålet har överskridits ett flertal år, men beräkningarna verkar generellt ligga högt jämfört med uppmätta värden). Exempelvis har svaveldioxid och kvävedioxid mätts vid väg 40. Ett medelvärde för året var 0,51 µg/m³ respektive 10,36 µg/m³ vilket är halter under gränsvärdena för MKN och miljömål. Eksjö har

relativt bra luftkvalitet, jämfört med andra kommuner i länet men eftersom rekommendationerna väntas bli hårdare är det viktigt att kommunen inte nöjer sig med nuläget. Den största lokala källan till kvävedioxid är motortrafiken. Den befolkningsökning som beräknats av planförslaget innebär fler resande, vilket kan öka utsläppen och försämra luftkvaliteten något. Fler boenden och ytterligare verksamheter i de aktiva stråken kan också bilda underlag för ökad kollektivtrafik, vilket på sikt kan förbättra luftkvaliteten.

Att Eksjö kommun redan idag har en relativt bra luftkvalitet och lyfter vikten av att inte nöja sig med nuläget samt redovisar tydliga idéer för förbättringar visar på en positiv inställning till att förbättra luftkvalitén.

Förorenad mark

Möjlighet till positiva konsekvenser gällande sanering och bevakning av förorenade områden om hantering enligt översiktsplanens följs.

Med förorenade områden avses enligt miljöbalken mark, grundvatten, ytvatten, sediment, byggnader och anläggningar som är så förorenade att det kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa och/eller miljön. I Eksjö kommun finns mängd områden med risk för förorenad mark med olika riskklasser.

Översiktsplanen anger att det är nära uteslutande inom tätbebyggda områden och orter eller stadsmiljöer som objekten har identifierats. Objekten karteras utifrån riskbilden 1–4, där 4 innebär liten risk. Ej riskklassade objekt är också karterade och viktiga att successivt utreda och riskklassificera. Kommunen tar alltid fram markmiljötekniska undersökningar i samband med projekt inom potentiellt förorenade områden. Det är en viktig del i arbetet att antingen kunna bekräfta föroreningen eller konstatera att objektet endast karterats i förebyggande syfte. Om objekt bekräftas tas alltid en handlingsplan fram för hur sanering bör gå till. Kartläggningen är också viktig för att minimera risken för att schaktmassor transporteras till annan plats eller används för andra syften och således riskerar att öka spridningstakten. En hantering av förorenad mark på detta vis bedöms kunna leda till märkbara positiva konsekvenser.

Farligt gods

Översiktsplanen möjliggör minskad risk för olyckor med farligt gods i Eksjö tack vare förbifart 40, men risken kvarstår i andra tätorter längs vägen. Bedömningen är ändå att det medför små positiva konsekvenser för människors hälsa.

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras rätt under en transport. Transporter av farligt gods tillåts generellt på all väg och järnväg som inte omfattas av

särskilda restriktioner. Farligt gods kan därför förekomma på alla gator i staden där det inte råder förbud. De är dock alltid koncentrerade till de utpekade primära och sekundära lederna för farligt gods transporter. I Eksjö är dessa väg 32 och 40. Eftersom väg 40 löper parallellt med järnvägen genom staden blir riskbilden där särskilt hög, just då båda lederna kan rymma transporter.

I översiktsplanen anges att drygt hälften av de lastbilar med farligt gods som kör på väg 40 kör genom stadsområdet, oftast på Västerlånggatan eller Regementsgatan, för att ansluta till väg 32 i norr. Alternativt ansluter lastbilar härifrån och kör genom stadens söderut. Andelen fordon med transporter av farligt gods varierar. I tidigare utredningar har man beräknat att cirka 10 % av den tunga trafiken transporterar någon typ av farligt gods på väg. Därutöver går cirka 2 % i godståg på järnvägen.

Förbifart 40 kommer ge möjlighet för minskade transporter av farligt gods i Eksjöns stadsmiljö. Men risk finns för att de transporter som ska vidare mot väg 32 fortsatt kör inom Eksjö. För att värna om stadsmiljön anger planförslaget därför att kommunen, i samband med färdigställande av förbifart 40, behöver säkerställa att genomfartstrafik med farligt gods inte fortsätter använda nuvarande väg 40 genom stadsområdet. Det kan göras genom att inrätta förbud mot godstypen när vägen omställs till ordinär stads-/lokalgatan.

Det är viktigt att poängtera att transport av farligt gods inte nödvändigtvis är en farlig transport. Trafikverket arbetar kontinuerligt med säkerhetshöjande åtgärder, och föreskrifter som transportör av farligt gods måste följa är omfattande. Risker för olyckor med farligt gods kommer dock fortsatt att finnas och kan dessutom riskera att öka i takt med att trafikmängden på väg 40 ökar. Vid olycka längs vägen finns risk för spridning ner i recipienterna, vilket skulle kunna få stor negativ miljöpåverkan. Kommunens räddningstjänst har en riskanalys för dessa typer av olyckor och vilka typer av farligt gods som transporteras. De håller även god beredskap, genom övningar, ifall olyckan inträffar.

Sammanfattningsvis bedöms risken för olyckor med farligt gods minska i tätbebyggda områden tack vare förbifart 40, men risken kvarstår i andra tätorter längs vägen. Bedömningen är ändå att det medför små positiva konsekvenser för människors hälsa.

Översvämning och skyfall

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser på rådande klimatförändringar då planen anger att gröna ytor ska bevaras och fördröjningsinsatser ska genomföras för att motverka översvämning.

Länsstyrelsen i Jönköping har tagit fram en prognos till 2100 om att länets årsmedeltemperatur kommer att stiga med 3–5 grader som medför att det

kommer bli varmare, torrare och blötare i framtiden. Det kommer regna mer, framför allt under vintermånaderna då de i framtiden kommer att snöa mindre och regna mer. Regnet som faller kommer samlas i kraftiga skurar och därmed kan vi räkna med fler och större översvämningar än vad vi är vana vid. En ökad översvänningsfrekvens kommer särskilt ske i de områden som ligger lågt eller är översvänningsdrabbade.

Kommunen har råkat ut för ett antal översvämningar genom åren. I takt med att framför allt Eksjö tätort växer kommer andelen hårdgjorda ytor öka och ytor som kan infiltrera stora mängder vatten att minska, vilket innebär att flödesbelastningen i recipienterna kommer att öka. Detta i kombination med de kommande klimatförändringarna gör att risken för översvämningar kommer att öka. Det ställer krav på att kommunen utreder vilken belastning som påverkade recipienter för dagvatten klarar av och att dagvattenfrågan behandlas tidigt i processen. Utgångspunkten i översiktsplanen är att dagvattenfrågan ska utredas vid ny bebyggelse.

Översiktsplanen pekar också på behovet av en aktuell VA-plan som anger strategier och riktlinjer för dagvatten. Där kan dagvattenfrågan utredas vidare och konkreta åtgärder föreslås. Översiktsplanen pekar även på vikten av att utveckla och bevara gröna ytor i tätorterna då dessa har positiva egenskaper i form av fördröjning, infiltration och rening av dagvatten innan det når recipienten.

För att förhindra översvämning i sjöar och vattendrag i den bebyggda miljön arbetar kommunen med olika typer av fördröjningsinsatser innan vattnet når ut i dessa. I Eksjö får Hunsnäsen ett tillflöde av vatten från tre olika områden som vid kraftiga vattenflöden ökar vattennivån i Hunsnäsen och vidare i Eksjöån. Liknande scenario sker exempelvis i Mariannelund där vattennivån ökar om tillflödet i Bruzaån blir för högt.

Det har med åren genomförts fördröjningsåtgärder vid Skiverstaån som rinner ut i Hunsnäsen och kommunen har gjort en översvämningvall i Ingatorp för att skydda Ingatorpsborna för översvämning av Ingatorpasjön.

Under förutsättning att kommunen fortsätter att arbeta strategiskt med dagvatten- och klimatanpassningsfrågorna, bevarar gröna ytor i tätorterna samt arbetar med olika typer av fördröjningsåtgärder som minskar/stagnerar tillflödestakten till sjöar och vattendrag i bebyggd miljö bedöms översiktsplanen ge möjligheter till stora positiva konsekvenser.

Ras, skred och erosion

Översiktsplanen förväntas medföra inga eller betydande konsekvenser för ras, skred och erosion på grund av minimala risker för ras och skred i kommunen samt de möjliga planbestämmelser och strandskydd som finns för att motverka byggnation i riskområden.

Ras och skred är plötsliga eller snabba rörelser i jord eller berg, som kan ge stora skador på den fysiska miljön och utgöra fara för människoliv.

Generellt finns inga stora risker för ras och skred i kommunen. Kända områden där det råder potentiell skredrisk vid tätortsnära bebyggelse i Eksjö kommun är längs med Smedhemsån söder om kvarndammen i Hult på grund av förekomsten av finkornig jordart. Vidare finns ett antal områden med höga slänter nära tätbebyggt område i nordöstra Bruzaholm och söder om Stuveryd, i östra Ingatorp samt i södra Mariannelund där skogsbruk och exploatering kan orsaka ras. Kommunen planerar inte för någon ny exploatering i dessa områden.

Erosion är när vågor och strömmar i vattnet omdanar stränderna utmed våra sjöar och vattendrag. Flera av våra sjöar och vattendrag är försedda med strandskydd på 100 meter som begränsar vilka åtgärder som får göras inom strandskyddet och därmed risken för ras och skred i samband med erosion. Normalt sätt är inte byggnation inom strandskydd tillåtet, men för de områden som strandskydd är upphört gäller det för kommunen att behålla träd och vegetation för skugga och stabilitet samt stärka upp strandkanterna i sjöar och vattendrag inom tätorterna. Särskild uppmärksamhet ska gälla för de sjöar och vattendrag som påvisar eroderbarhet och innebär en risk för närliggande bebyggelse.

När detaljplaner tas fram för nya områden ska risken för ras och skred noggrant utredas. Genom planbestämmelser kan kommunen säkerställa att risken för ras och skred är minimal. Strandskyddet hjälper dessutom kommunen att undvika risken för ras och skred i samband med erosion. Under dessa förutsättningar och kommunens generella låga riskfaktor för ras och skred bedöms konsekvenserna bli obetydliga.

Värmebölja

Översiktsplanen förväntas ge små positiva konsekvenser baserat på riktlinjer för hur kommande bebyggelse ska hanteras samt hur befintliga strukturer ska skyddas mot värmebölja.

Med framtidens klimatförändringar ökar risken för värmeböljor. Enligt SMHI definieras en värmebölja som en period med minst fem dagar i sträck med en högsta dagstemperatur på minst 25 grader. Värmeböljor kan vara direkt livshotande för känsliga grupper såsom exempelvis barn och äldre. I tätorterna blir det generellt varmare än på landsbygden vilket beror på att andelen värmehållande material är större i den bebyggda miljön. Detta medför att temperaturen kan höjas lokalt och så kallade värmeöar bildas. Vegetation hjälper dock till att hålla temperaturen nere. Därför är det viktigt att det finns parker med träd i tätorterna och tätortsnära skog, gärna där känsliga grupper ofta vistas. Genom att planera för skugga kan temperaturen minska. Huskroppar kan ge värdefull skugga, olika typer av solskydd på lekplatser, skolgården och äldreboenden är viktiga för att

skydda utsatta grupper. Det kan även finnas ett behov av att kyla ner lokaler för samhällsviktiga funktioner i framtiden.

I översiktsplanen anges riktlinjer inom samtliga områden i texten ovan. Värmebölja ska hanteras i såväl ny som befintlig miljö genom att minska hårdgjord yta samt öka mängden grönska och gröna ytor. Kommunen ska beakta kommande behov av kylning av lokaler för samhällsviktig verksamhet vid ny- och ombyggnation. Under förutsättning att kommunen arbetar med värmebölja på detta vis bedöms små positiva konsekvenser finnas.

Samlat åtgärdsförslag hälsa och säkerhet

En förtätning av bebyggelse inom områden intill vägar och järnvägar där farligt gods förekommer innebär att riskerna för att allmänheten exponeras av olycksrisker ökar, eftersom antalet boende i dessa områden ökar vid utbyggnad av bostäder. Risker för olyckor behöver utredas närmare vid detaljplanering av dessa områden. Särskilda åtgärder kan även behövas för att i högre utsträckning skydda vattendrag och vattentäkter. Kommunen bör även säkerställa att genomfartstrafik av farligt gods genom Eksjö tätort försvinner i samband med förbifart 40 genom förbud.

Detaljplanerna för nya områden som kan bli aktuella för exploatering måste anpassas till bullersituationen, som kan ge restriktioner i markanvändning och utformning. Med rätt gestaltning, placering och planering av ny bostadsbebyggelse går det att bygga bostäder i nära anslutning till järnväg och vägar med hög belastning. I översiktsplanen föreslås nya bostadsområden intill större vägar och gator i tätorten, vilket innebär att bullersituationen särskilt behöver bedömas närmare för sådana områden. Kommunen bör i detaljplan ställa krav på bullerförebyggande åtgärder i sådan omfattning som framgår av de riktvärden som finns för trafikbuller från vägar och järnvägar.

För att minska riskerna för översvämning i samband med skyfall bör det för områden i närheten av riskpunkter särskilt beaktas riskreducerande åtgärder. Generellt handlar det om att bebyggelse bör undvikas i utsatta lägen alternativt att anpassningar görs, samt att dagvattenhantering utvecklas så att risker kan begränsas, exempelvis genom fördröjande åtgärder för dagvatten för att minska risk för ansamling av vatten.

För att säkerställa att invånare inte skadas av värmeböljor bör kommunen vidare arbeta med riktlinjer för kylning av befintliga lokaler för samhällsviktiga funktioner. Kommunen bör även eftersträva att erbjuda mer skugga på allmän platsmark där flera utsatta grupper ofta vistas, till exempel på lekplatser och torg.

Klimat och energi

Vad säger planförslaget?

- Eksjö kommun håller sig uppdaterad kring teknikutvecklingen inom energiproduktion och energieffektivisering.
- Produktionen av förnybar energi genom sol, vind och biobaserad kraftvärme ska främjas.
- I kommunens verksamheter sker kontinuerlig energieffektivisering.
- Energin som används ska ha minsta möjliga påverkan på omgivningen.
- Kommunen ska ta fram en plan för utbyggnaden i Eksjö kommun avseende kapacitet i elnät, strategiska platser och ekonomi.

Konsekvenser

Översiktsplanen möjliggör för människor att minska energianvändningen och klimatpåverkan. Utfallet är beroende av individens val och planförslaget bedöms därmed medföra små positiva konsekvenser för klimatet.

Översiktsplanen räknar med en befolkningsökning fram till 2040. I takt med att befolkningen ökar medför det en klimatpåverkan på ett eller annat sätt. Kommuninvånare måste på något sätt transportera sig mellan olika målpunkter och beroende på vilket färdmedel som används kommer det att ge olika effekter på klimatet. En ökad befolkning medför också ett ökat antal bostäder och verksamheter som kräver el och uppvärmning. Eksjö kommun räknar med att bygga 60 nya bostäder om året vilket genererar totalt 1200 nya bostäder fram till 2040. Fler invånare i kommunen innebär således en större klimatpåverkan, vilket kommunen i sin samhällsplanering till viss del kan påverka. Det är därför viktigt att kommunen aktivt arbetar med att ge invånarna förutsättningar att minska sin klimatpåverkan.

Kommunen eftersträvar två olika typer av bostadsutveckling – förtätning i tätorterna och en levande landsbygd. Koncentrerad befolkningsökning i tätorterna möjliggör för fler att ta del av befintligt kollektivtrafikutbud, vilket skapar förutsättningar för minskad bilanvändning. Nästan alla av kommunens tätorter ligger längs med riksväg 40 och har av den anledningen goda förbindelser med varandra och vidare pendling ut ur kommunen. För att möjliggöra för mer resor med kollektivtrafik för såväl boende i och utanför tätorterna som på landsbygden föreslår kommunen att trafikplatser utformas på ett sätt som gör det enkelt att ta sig dit till fots, med cykel eller bil för att kunna resa vidare med buss eller tåg. Det är dock viktigt att kommunen inte nöjer sig med den kollektivtrafik som erbjuds

utan ständigt för dialog med regionen om fler och förbättrade kollektivtrafiksresor, gärna med fler hållplatser.

Översiktsplanen anger att en stor del av de nya bostäderna kommer att byggas, genom förtätning, i Eksjö. För att minimera utglesning av staden kommer kommunen arbeta ”inifrån och ut”, vilket möjliggör för kommuninvånarna att komma åt arbete, service med mera utan att använda bilen. Kommunen använder sig även av begreppet ”trekilometersstaden” som en riktlinje vid utbyggnad. På så sätt minskar risken för utglesning och gör att Eksjöborna fortsatt kan ta sig runt i Eksjö och till tågstationen utan bil.

En viktig aspekt gällande kollektivtrafikresandet är att det är individen själv som väljer hur han eller hon vill resa. I Eksjö kommun finns en genomsyrad trend, som sträcker sig långt bak i tiden, att använda bilen så mycket som möjligt. Det skapar en bekvämlighet hos befolkningen och en utmaning för kommunen att påverka invånarnas resvanor.

För att uppnå klimatsmart transportinfrastruktur i staden ställs krav på att gång- och cykeltrafiken prioriteras på bilismens bekostnad. En säker, trygg och estetiskt tilltalande utemiljö skapar förutsättningar för en hög andel gång- och cykeltrafik. En attraktiv och välfungerande kollektivtrafik anges också ha en nyckelroll i ett hållbart transportsystem. Bra förutsättningar för ökat kollektivtrafikresande innebär långsiktiga satsningar. Det kan exempelvis innebära ett effektivt kollektivtrafiknät som samverkar med övriga trafiknät, en effektiv trafikering samt en strukturell lokalisering av service, arbetsplatser och bostäder som gynnar och gynnas av kollektivtrafiken.

De resor som kommunen i allra högsta grad kan påverka är resor inom kommunens egna verksamheter. Kommunen ingår i överenskommelse med Jönköpings län om biogas och arbetar för successiv omställning till hållbara drivmedel, där biogas ingår.

Jönköpings län har visionen att bli ett Plusenergilän till år 2050. Det innebär att behovet av energi i länet ska minska och produktionen av förnybar energi öka, så att det blir ett överskott som kan användas utanför länet. Det finns ett etappmål för år 2020 som säger att länet ska vara självförsörjande på el till minst 50 %. Elen ska vara förnybar och främst produceras med solceller, vindkraft och kraftvärmeverk.

För att bidra till visionen om ett plusenergilän och öka andelen förnybar energi pekas fem områden ut i översiktsplanen som möjliga för vindkraftverksetablering. Dessa områden har kommit fram genom arbetet med vindbruksplanen från 2017, som utgjorde ett tematiskt tillägg till nuvarande översiktsplan (nollalternativet). Vindkraftsfrågan är i sig redan miljökonsekvensbedömd i samband med vindbruksplanen. Utpekandet av

områden har föregåtts av framtagna underlag och utredningar som exempelvis landskapsanalys och miljökonsekvensbeskrivning. För att identifiera vilka områden som är möjliga för vindkraft har ett flertal parametrar tagits i beaktande, såsom avstånd till bostäder (minst 500/1000 meter), vindresurser, områdes höjdförutsättningar, riksintressen, visuell påverkan på kommunens utpekade viktigaste områden samt förändrad upplevelse av dem. Efter att flertalet områden identifierats som möjliga för vindkraft har områdena klassificerats enligt följande; vindkraftsparker, medelstora anläggningar och gårds/miniverk. En vindkraftspark består av minst tre vindkraftverk som är högre än 150 meter står tillsammans i grupp. Medelstora anläggningar är vindkraftverk som inklusive rotorblad är mellan 50–150 meter höga och där max två får stå ihop. Gårdsverk/miniverk är ett vindkraftverk som definieras med en totalhöjd på 20–50 meter. Inga specifika områden pekats ut inom kommunen och bygglov och bygganmälan krävs för gårdsverk. Trots att områdena identifierats som möjliga för vindkraftsetablering så medför det inte per automatik att områdena i sin helhet är lämpliga, det kan finnas delar inom de utpekade områdena som har sämre förutsättningar för vindkraft samt angränsande områden som har bättre förutsättningar. Etablering av vindkraftverk med tillhörande infrastruktur påverkar landskapsbilden och kan orsaka buller, skuggor och vibrationer vilket kan påverka människors hälsa negativt om det finns närboende. Vindkraftverk kan även ge en negativ inverkan på växt- och djurliv.

De fem angivna områdena för möjlig vindkraftsetablering har en total yta på cirka 9,3 km², vilket motsvarar en yta på cirka 1% av Eksjö kommun. I Eksjö kommun produceras el i kraftvärmeverket samt vid vattenkraftverket i Högebro, övrig el levereras från det nationella stamnätet. Biobränsle används även för uppvärmning i både små och stora pannanläggningar. Oljeprodukter används nästan uteslutande som fordonsbränsle. För att ersätta elleveranserna från stamnätet som är cirka 190 GWh (25 % av den totala energitillförseln inklusive transportbehovet) krävs drygt 20 vindkraftverk om 3 MW. En inomkommunal energibalans bedöms således vara möjlig och att energikällor såsom vindkraft kan kombineras med lagringsbar energi som t.ex. biobränslen och utgöra basen i kommunens totala energiförbrukning i framtiden. Med en inomkommunal energibalans menas att in och utflödet ger balans. För att sedan dra nytta av den förnyelsebara elen krävs aktiva val vid köp av el. Eksjö kommun kan alltså genom vindkraftverk producera lika mycket förnyelsebar energi som kommunen förbrukar och bidra till region Jönköpings läns möjlighet att uppnå energimålet för 2050 om att bli ett plusenergilän.

Kommun ser även en stor potential för utveckling av solkraft på såväl enskilda tak som i större solcellsparker. Kommunen arbetar för att de kommunala verksamheterna i större utsträckning ska få sin energi från egna

solenergianläggningar och bistår med hjälp till medborgare och företagare som vill etablera solceller. Eksjö kommun ska under de kommande åren, genom Eksjö Energi AB, utreda frågan om att uppföra en storskalig solcellspark. Lämplig mark för ändamålet behöver utredas inom Eksjö Energi AB:s koncessionsområde som omfattar Eksjö stad. I översiktsplanen pekas inga särskilda områden ut för solcellsparker utan anger att lokalisering bör utredas utifrån naturvärden, kulturmiljövärden, riksintressepåverkan, jordbruksmark och kommunala planer.

Elektrifieringen går kraftigt framåt och Eksjö kommun behöver göra val kring i vilken mån kommunen som huvudman ska medverka till elektrifieringens utvecklingstakt. I översiktsplanen anges att de kommande åren finns behov av en uppbyggnad av en grundinfrastruktur koncentrerad till främst Eksjö och Mariannelund med vissa punktinsatser i övriga orter. Laddkapaciteten bör variera utifrån fordonets vistelsetid på respektive plats. Planförslaget tydliggör ett behov av att ta fram en plan för utbyggnaden, vilket är positivt steg i utvecklingen mot mer elektrifiering.

Vattenkraftverksanläggning finns i Bruzaholm och ägs av Bruza Hydroelektriska AB samt med E.ON Elnät Sverige AB som nätägare. Anläggningen har en effekt på ca 0,2 MW och finns inom bruksområdet. Vattenkraft kan innebära viss miljöpåverkan. Kraftverksdammarna utgör vandringshinder för ett flertal fiskarter, vilket även påverkar andra arter som är beroende av fiskarnas vandring. Vattenmagasin med stor regleringshöjd skapar en onaturlig nivåskillnad mellan hög- och lågvatten, vilket starkt påverkar de artrika ekosystemen i vattendragens kantzoner. Svängningarna i vattenståndet nedströms gör att strömfårorna varierar mellan att vara torrlagda och vattenfyllda, något som samtliga arter har svårt att anpassa sig till. Dessutom transporteras näringsämnen bort från strandzonerna. Förutsättningarna för vattenkraft är generellt låga inom kommunen, men kommunen ställer sig positiv till vattenkraft där anläggning är möjlig utan betydande inverkan på miljö och djurliv.

Biobränslen är en viktig resurs i omställningen till ett hållbart energisystem eftersom det utgör ett alternativ till fossila bränslen och kan anpassas efter behov. Kommunen arbetar för successiv omställning till hållbara drivmedel och ställer sig positiv till ett ökat hållbart uttag av biobränsle från skogsbruket. I Eksjö finns ett fjärrvärmeverk som eldas med biobränsle och numera finns även en tankstation för biogas.

Kommunens fjärrvärmesystem, som bland annat är utbyggt i Eksjö, Mariannelund och Ingatorp, har över 1900 anslutna fastigheter. Det huvudsakliga bränslet är avfall 76% och flis 24%, kondensering och olja 0,1%. Avfallspannan svarar själv för 76% av värmebehovet varje år, och där förbränns ca 53 000 ton avfall/år. I översiktsplanen anges en viljeriktning om att uppnå fler påkopplingar där fjärrvärmeledningar finns utbyggda.

Både genom att uppmuntra befintliga fastigheter till att ansluta sig, samt arbeta med förtätning av bostäder eller verksamhetsområden där anslutningsmöjligheter finns. Behovet av förnybar energi är stort och kommer bli större. Om fler ansluter sig till fjärrvärmesystemet möjliggör det för positiva miljöeffekter. Detta eftersom värmeproduktionen, som i vårt fall skapas genom eldning, sker av erfaren personal med modern utrustning och i kontrollerad form.

Sammanfattningsvis kommer en befolkningsökning ha en påverkan på klimatet. Vilken påverkan det blir styrs av många faktorer, som är svårbedömda i nuläget. Exempelvis kan ekonomiska faktorer såsom höjd bensinskatt, subventioner på elbilar och nya statliga bidragsformer eller beteendeförändringar hos kommuninvånarna påverka utfallet. Det är därför svårt att avgöra vilken påverkan översiktsplanen ger på energianvändningen och klimatet. Det som kan konstateras är att planförslaget möjliggör för människor att minska sin energianvändning och klimatpåverkan, som vidare kan leda till positiva konsekvenser för klimatet. På kort sikt bedöms dock förväntad befolkningsökning i korrelation om bilens betydelse för Eksjöns invånare innebära ett ökat antal bilresor som kommer påverka klimatet negativt. Däremot bedöms kommunen på längre sikt ha goda förutsättningar för att påverka invånarnas resmönster och ställa om till förnybar energi vilket bedöms som positivt.

Åtgärdsförslag

För att klimatet i kommunen ska bli bättre är det viktigt att kommunen inte nöjer sig med den kollektivtrafik som erbjuds utan ständigt föra dialog med regionen om fler och förbättrade kollektivtrafiksresor, gärna med fler hållplatser. På lång sikt kan pendling med tågtrafik eventuellt komma att bli aktuell på sträckan mellan Eksjö och Mariannelund.

Med anledning av att solenergi och laddinfrastruktur växer mer och mer bör kommunen i tidigt skede identifiera lämpliga områden för solcellsparker och etablera fler laddstolpar på allmän plats. I dessa snabbt framåtväxande trender är det viktigt att kommunen håller hög beredskap.

Kommunen kan införa åtgärder för att minska bilismen exempelvis mindre parkeringsplatser och införa parkeringsavgift. På så sätt utmanas invånarnas bettendevanor som kan leda till att fler väljer andra färdmedel.

Översiktsplanens påverkan på miljömålen

I översiktsplanen görs ställningstagande till Sveriges 16 miljömål. Av dessa mål är 14 aktuella för Jönköpings län och därmed för Eksjö kommun. Dessa är: Begränsa klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

För Eksjö kommun är vissa av miljömålen av större vikt än andra. Kommunen har exempelvis ingen kust, eller fjällmiljö vilket gör den typen av miljömål mindre relevanta. Det kan dock finnas indirekta kopplingar, vilket gör att inget av målen helt går att frångå. Eksjö tillhör med alla sjöar och vattendrag Emåns avrinningsområde, som efter ca 30 mils avrinning utmynnar i Östersjön. Därmed påverkar kommunen vattenkvaliteten i många andra kommuner och även havet.

Som skogs- och lantbrukskommun lägger Eksjö kommun en särskilt stor vikt vid att minska klimatpåverkan, främja eller öka biologisk mångfald samt arbeta med grönstruktur och ekosystemtjänster. Mer om detta går att läsa i översiktsplanen under ”Miljömålen i Eksjö kommun”.

Definitioner av de nationella miljö kvalitetsmålen, information om vad de omfattar och indikatorer för dess uppföljning finns att tillgå på Sveriges Miljömål, www.sverigesmiljomal.se. Nedan presenteras en översiktlig bedömning över hur översiktsplanen bidrar till måluppfyllnad av de miljö kvalitetsmål som berörs.

Begränsad klimatpåverkan

Översiktsplanen räknar med en befolkningsökning fram till 2040. Redan 2030 förväntas befolkningen ökat med 500 personer vilket kommer leda till en ökad klimatpåverkan. I takt med att vi blir fler i såväl kommunen som övriga Sverige ökar antalet dagliga transporter mellan olika målpunkter vilket medför mer utsläpp av växthusgaser. I takt med att vi blir fler i kommunen ökar också behovet av fler bostäder och verksamheter som kräver el och uppvärmning som också genererar klimatpåverkande utsläpp. Dessa aspekter kan medföra negativa konsekvenser för miljömålet.

Översiktsplanen kan till viss del påverka detta scenario till det bättre. Planförslaget föreslår en effektiv, hållbar och återhållsam markanvändning som skapar underlag för att prioritera en förtätad bebyggelsestruktur där fler kan ta del av utbyggt gång- och cykelnät. Översiktsplanen anger också

att gång- och cykel ska prioriteras och utvecklas på bilens bekostnad i trafikrummet samt göra det lättare att resa med kollektivtrafik mellan kommunen orter, vilket möjliggör för ett mer hållbart resande. Ett genomförande av översiktsplanen bedöms därmed kunna gynna miljömålet.

Frisk luft

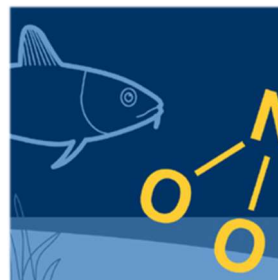

I takt med att antalet transporter väntas öka påverkar det i sin tur att halten luftföroreningar både längs med transportstråken och kommunens tätorter. Tidigare nämnda satsningar på förtätning och hållbart resande kan bidra till att minska luftföroreningar. Förbifart 40 väntas också kunna gynna luftutsläppen i Eksjö genom att härleda pendlings och transporttrafik runt tätorten och således förskjuta luftutsläppen ut från tätbebyggt område. I kommunen råder det idag generellt god luftkvalitet, vilket inte heller bedöms äventyras med den prognostiserade befolkningsökningen. Det bedöms därför att översiktsplanen inte medför någon märkbar negativ inverkan på miljömålet.

Ingen övergödning

Ett förveckligande av översiktsplanen innebär en bebyggelseutveckling där ny bebyggelse främst kommer att tillkomma i områden som redan är eller kommer att anslutas till kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp.

Kommunen ska även verka för att etablera nya verksamhetsområden, genomföra tillsyn på enskilda avlopp och verka för att dagvatten ska omhändertas innan det rinner ut orenat i recipienten. Översiktsplanen bedöms därmed medföra en positiv inverkan på miljömålet.

Levande sjöar och vattendrag

Översiktsplanen anger att kommunen aktivt ska arbeta för att förbättra vattenkvaliteten i kommunens sjöar och vattendrag. Kommunen ska inrätta nya verksamhetsområden för VA i områden där enskilda avlopp riskerar att medföra negativa miljökonsekvenser. Översiktsplanen redogör även för hur miljö kvalitetsnormer ska förbättras och bevaras, samt poängterar vikten av en aktuell VA-plan som behandlar flera av dessa frågor om vattenkvalité på djupet. Sammantaget bedöms översiktsplanen medföra en positiv inverkan på miljömålet.

Grundvatten av god kvalitet

Översiktsplanen beskriver att reservvattentäkt i Eksjö saknas men att det finns ansökan om en ny reservvattentäkt. Översiktsplanen anger även att viktiga grundvattenförekomster ska skyddas genom vattenskyddsområden och att dricksvattenförsörjning inom dessa områden ska prioriteras framför andra intressen. Vidare poängteras ett behov av en ständigt aktuell VA-plan för att säkra vattenkvalitet och vattenförsörjning i framtiden. Översiktsplanen bedöms sammantaget ha en möjlig positiv inverkan på miljömålet.

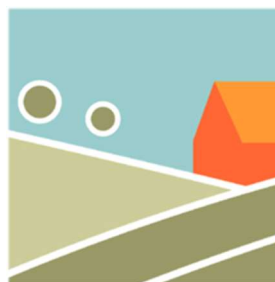
Levande skogar

Översiktsplanen anger ett behov av att skydda och värna om natur- och vattenområden. En del områden anges som extra viktiga att värna på grund av höga naturvärden eller vara viktiga för rekreation- och friluftslivet. Områden som är viktiga rekreations- och friluftsområden ska bevaras och utvecklas. För andra naturområden anges ett behov av skydd, men inga riktlinjer eller åtgärder för hur det ska ske. Uteblivet skydd av naturen kan påverka skogens ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden. Sammantaget bedöms översiktsplanen därav medföra viss negativ påverkan på miljömålet.

Ett rikt odlingslandskap

I översiktsplanen görs ställningstagande om att jordbruksmark inte ska exploateras, vilket bedöms påverka miljömålet positivt. Ett fåtal LIS-områden utpekas på jordbruksmark, men tillåter inte bebyggelse på just jordbruksmarken. Sammantaget bedöms översiktsplanen ha en positiv påverkan på miljömålet.

God bebyggd miljö

Översiktsplanen ämnar bidra positivt till en god bebyggd miljö. Kommunen ska prioritera en effektiv, hållbar och återhållsam markanvändning för att minska utbredning och transportbehov. Flera gröna områden inom och i direkt anslutning till tätorterna ska bevaras och stärkas. Detta för att skapa en trevlig livsmiljö men också för att bland annat kunna hantera ökad mängd dagvatten vid klimatförändringar. En

tätare struktur innebär dock risk för mer biltrafik vilket kan påverka buller, trivsel och trafiksäkerheten. Gång- och cykeltrafik ska prioriteras och utvecklas på bilens bekostnad i trafikrummet samt göra det lättare att resa med kollektivtrafik mellan kommunens orter, vilket möjliggör för ett mer hållbart resande och bättre livsmiljö i orterna. Förbifart 40 väntas ge positiva egenskaper för Eksjöborna genom att härleda genomfartstrafik runt om tätorten, vilket påverkar både buller, luftkvalitén, trafiksäkerheten och minskar risken för olyckor med transporter med farligt gods i tätbebyggt område. Sammantaget bedöms översiktsplanen ha en positiv inverkan på miljömålet.

Ett rikt växt- och djurliv

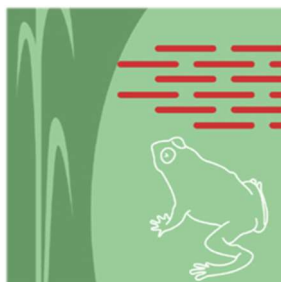
Översiktsplanen saknar tydlig redogörelse för hur djur- och växtlivet ska stärkas. Det lyfts ett behov om att skydda naturområden för att stärka den biologiska mångfalden, men inga konkreta förslag eller ställningstagande på hur detta ska göras.

Översiktsplanen redovisar heller inga direkta ställningstagande på hur hotade arter ska bevaras, hur den biologiska mångfalden ska stärkas, hur invasiva arter ska hanteras samt hur man ska främja grön infrastruktur. Planförslaget saknar även ett tydlig åtagande för hur djur och växter fortsatt ska sprida sig och leva i takt med att landskapsbilden blir mer uppdelad i vägar och byggnader.

Översiktsplanen lyfter ett behov om att ta fram en ny grönsplan, vilket kan ge en viss positiv inverkan på miljömålet. Dock är det inte säkert att en grönsplan kommer att utformas på den detaljeringsnivå som behövs för att kunna identifiera behov och föreslå åtgärder för hur djur- och växtlivet ska styrkas. Sammantaget bedöms översiktsplanen medför risk för negativ inverkan på miljömålet.

Myllrande våtmarker

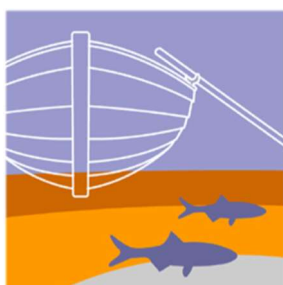

I översiktsplanen görs ställningstagande om att våtmarker i landskapet ska bevaras och en del tidigare våtmarker bör återskapas. Kommunen bistår med kunskap och underlag om bidragsmöjligheter gällande detta. Våtmarker uttrycks även som exempelåtgärd för klimatanpassning i områden som har höga

biologiska värden. Det finns dock fler tillvägagångsätt för att uppnå målet som översiktsplanen inte tar ställning till såsom skydd av våtmarker, ökad skötsel, förbud mot exploatering med mera. Översiktsplanen bedöms således bidra i liten grad med en positiv påverkan på miljömålet.

Övriga miljö kvalitetsmål

Översiktsplanen berör inte alla miljö kvalitetsmål. Kommunen har ingen kust, eller fjällmiljö vilket gör den typen av miljömål mindre relevanta även om kommunens sjöar och vattendrag har viss påverkan på Östersjön via Emån. Denna påverkan är dock minimal. Miljömålen *Bara naturlig försurning*, *Skyddande ozonskikt* och *Säker strålmiljö* bedöms inte påverkas av översiktsplanen mer än möjliga indirekta effekter av planförslaget. Vidare bedöms *Gifrfri miljö* mer kunna påverkas av tillsyn och kontroll snarare än översiktsplanering.

6. Sociala konsekvenser

Folkhälsa

Sverige har åtta folkhälsomål varav folkhälsomål nummer fem går att koppla till samhällsplanering. Målet tar upp att ett bostadsområde har fysiska och sociala egenskaper, vilka har både positiva och negativa effekter på hälsan. Till de fysiska egenskaperna räknas bland annat luftkvalitet i och utanför bostaden, bullerstörning från trafik och grannar, tillgång till naturvärden nära bostaden samt kultur och service. De sociala egenskaperna kan vara de boendes tillit till varandra och deras sociala deltagande, grad av social integration och normer och värderingar samt möjligheter att påverka sin situation och sitt närområde.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms bidra positivt till folkhälsomålets delmål nummer fem.

Översiktsplanen redovisar riktlinjer för olika typer av fysiska egenskaper som har effekt på folkhälsan. Bland annat anges riktlinjer för att minska bullerpåverkan, öka luftkvaliteten och säkerställa att bostäder placeras skyddat från farliga eller miljöfarliga verksamheter och inte heller på förorenad mark eller nära områden med risk för ras och skred.

Översiktsplanen föreslår även att tätortsnära skogar med höga naturvärden ska bevaras och tillgängliggöras samt att bostadsutveckling gärna ska ske i anslutning till befintliga tätorter med någon form av service. Kommunen ska eftersträva mer hållbart resande med andra alternativ än bilen och nya förbifart 40 medför att farligt gods härleds att köra utanför Eksjö. Det innebär en minskad klimatpåverkan, mindre trängsel, förbättrad luftkvalitet, minskat buller och minskade utsläpp av kväveoxider med mera.

Viktiga förutsättningar för att uppnå de femte folkhälsomålet är att säkerställa en fullgod och ekonomiskt överkomlig bostad, skapa bostadsområden som är socialt hållbara och sunda boendemiljöer på jämlika villkor.

I översiktsplanen finns riktlinjer som säger att bostadsutbudet ska innehålla blandade bostadstyper och olika upplåtelseformer för att möjliggöra att alla kan få en bostad utifrån sitt behov och önskemål. Kommunens ambition om förtätning och återhållsam markanvändning i tätorterna innebär att flertalet av framtida byggnadsområden kommer ske inom tätorterna. Förtätningens goda egenskaper är att det möjliggör för nya bostäder att ta del av redan utvecklad service, mötesplatser och infrastruktur. Det medför att alla kan få en jämlik boendemiljö.

Att förtäta med blandade upplåtelseformer i redan bebyggd miljö uppmuntras den sociala interaktionen. Den bebyggda miljön erbjuder redan goda mötesplatser i stadsmiljön, parker och på torg som vidare möjliggör för ökad integration mellan nyinflyttade som redan bosatta, vilket kan motverka segregation och stärka mångfalden.

Att föreslå områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen innebär även det en ökad integration på kommunens landsbygd. Fler invånare genererar ett ökat flöde av människor i hela kommunen, vilket föranleder ett ökat interagerande och en levande landsbygd, såväl på lång som på kort sikt. Att fler får möjlighet att bo på landsbygden medför att landsbygden fortsätter att leva och utvecklas. Ökat befolkningsunderlag ger upphov till fler gemensamma aktiviteter och ett lantligt och strandnära boende bidrar även till att främja lek och fysisk aktivitet hos barn och ungdomar.

Som tidigare nämnts så föreslås att tätortsnära skog och gröna stråk bevaras, likaså att friluftsområden bevaras och utvecklas samt att gång- och cykelvägar byggs. Dessa miljöer möjliggör och kan uppmuntra till fysisk aktivitet.

Översiktsplanen bedöms sammanfattningsvis bidra positivt till folkhälsomålens delmål nummer fem.

Barnperspektiv

I Barnkonventionen står det i punkt nummer 12 att varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas förhållande till barnets ålder och mognad.

En översiktsplan anger riktlinjer för kommunens mark- och vattenanvändning under en lång tid, i detta fall fram till 2040. Det innebär att de som är unga idag kommer att påverkas under en lång tid framöver och eftersom samhällsplanering påverkar den fysiska miljön som människan lever och verkar i så påverkas även barns närmiljö och vardag. Barn borde därmed få möjlighet att uttrycka sin åsikt vad det gäller den översiktliga planeringen på samma sätt som vuxna har möjlighet att yttra sig i planprocessens olika skeden. Barn- och ungdomar kan ha andra referensramar än vuxna för vad de vill med sin närmiljö eller på vilket sätt de vill ta del i samhället. Därför är det viktigt att barn och ungdomar är delaktiga i den fysiska planeringen.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms ha en något positiv påverkan på barnperspektivet utifrån det insamlingsarbete som skedde innan samråd.

Under hösten 2020 har skolorna i kommunen besökts som en del i den

inledande dialogen för arbetet med att ta fram en ny översiktsplan. Frågorna har skickats ut till eleverna i förväg och de har fått förbereda svaren i klasserna. Totalt besöktes sju skolor i kommunen:

- Grevhagsskolan, 2020-09-21
- Norrtullsskolan, 2020-10-09
- Furulundsskolan, 2020-10-15
- Prästängsskolan, 2020-10-16
- Linnéskolan, 2020-11-05
- Ingatopskolan, 2020-11-09
- Eksjö gymnasium, Samhällsprogrammet årskurs 1 och 2, 2020-11-20

Vidare har kommunen presenterat översiktsplanen på ett övergripande plan i kommunens barn- och ungdomsråd där skolornas elevrådsrepresentanter deltar. Något mer riktad dialog mot barn under samrådet har dock uteblivit, vilket mestadels beror på upplevda svårigheter att nå ut till barn i låga åldrar.

Bostadsförsörjning

Ett utav människans grundläggande behov är att ha någonstans att bo. Det kan tyckas vara en självklarhet i Sverige men faktum är att det är bostadsbrist i många av Sveriges kommuner och många står utanför bostadsmarknaden. I lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1383) står att varje kommun ska ta fram riktlinjer för hur de ska planera för kommunens bostadsförsörjning. Syftet med planeringen är att skapa förutsättningar så att alla i kommunen kan leva i goda bostäder.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms medföra positiva konsekvenser för bostadsförsörjningen genom att hålla beredskap för bostadsutveckling i olika typer av upplåtelseformer och orter på såväl kort som lång sikt.

I Eksjö kommun finns riktlinjer för bostadsförsörjning i kommunens bostadsförsörjningsprogram. Riktlinjerna har varit ett underlag för översiktsplanen i frågor om vilka typer av bostäder som behövs och hur många bostäder som behövs.

Översiktsplanen möjliggör för en bostadsutveckling i samtliga tätorter och på landsbygden. På så vis möjliggör översiktsplanen för bostadsbyggande över hela kommunen. Eksjö och Mariannelund har bättre förutsättningar och förutspås växa mer än övriga tätorter. Flera tätorter såsom Ingatorp, Hult och Hjaltevad har ändå potential för utveckling då det finns kollektivtrafik, skolor och förskolor samt andra typer av service.

I Eksjö kommun förutspås antalet äldre bli fler vilket ökar sannolikheten för flera typer av äldreboende. Det finns en önskan i översiktsplanen om att folk ska kunna bo kvar på orten, vilket är positivt.

Översiktsplanen tar upp att kommunen ska arbeta för blandade bostadstyper och upplåtelseformer som kompletterar den dominerande villabebyggelsen. Detta skulle kunna bidra till att ungdomar har möjlighet att flytta hemifrån och kan bo kvar i kommunen, det kan bidra till att äldre har möjlighet att sälja sin villa och flytta till ett mindre boende, det kan bidra till att föräldrar i separerade familjer har möjlighet att bo kvar i kommunen och det kan påverka vilka som väljer att flytta till kommunen. Det vill säga, det kan påverka den demografiska spridningen på dem som väljer att flytta till kommunen.

En utmaning som finns i kommunen är att äldre gärna önskar en möjlighet att bo kvar på orten. Flera av kommunens orter saknar ofta andra typer av upplåtelseformer än villor eller tillräcklig mängd olika bostadstyper för att möjliggöra att äldre kan byta från villa till lägenhet och fortfarande bo kvar på orten. Det kräver ofta nybyggnation som medför att det ofta kan bli dyrare för individen än att bo kvar i sin villa, vilket är en utmaning.

En viktig faktor gällande de riktlinjer för den bostadsutveckling som kommunen tar upp är att kommunen i flera områden saknar rådighet. Kommunen har bara rådighet för den mark som kommunen äger och kan således bara ta ansvar för och driva bostadsutvecklingen på dessa delar av kommunen. När en kommun äger mark har kommunen möjlighet att bestämma i vilken takt bostadsbyggandet ska ske, vilken typ av bostäder som byggs och vad de har för upplåtelseform. Privata aktörer kan i stället välja att bygga utefter lönsamhet eller egna teorier om vad som kan vara lämpligast. Kommunen har dock möjlighet, genom det kommunala planmonopolet, att i viss grad påverka vad som byggs och kvaliteten på det som byggs gällande såväl bostäderna som miljön runt omkring bostadsområdena.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen medföra positiva konsekvenser för bostadsförsörjningen genom att hålla beredskap för bostadsutveckling i olika typer av upplåtelseformer och orter på såväl kort som lång sikt.

Arbetsmarknad

För att stärka attraktiviteten till kommunen är det enligt kommunprogrammet avgörande att kommunen är en bra plats att besöka, leva och verka i. Eksjö kommun ska vara en engagerad, aktiv och naturlig part när det gäller att utveckla arbetslivet, både inom offentlig och privat

sektor. Det ska finnas en god beredskap för nya verksamheter och befintliga arbetsgivare att expandera eller etablera sig. Det ska även finnas ett rikt utbud av restauranger, caféer, handel, besöksmål, aktiviteter och evenemang för alla. Det är således viktigt att det finns goda förutsättningar för att skapa arbetstillfällen i kommunen.

Konsekvenser

Översiktsplanen bidrar positivt till möjligheten att skapa arbetstillfällen i Eksjö kommun, vilket möjliggör för invånare att både bo och arbeta i kommunen på såväl kort som lång sikt.

I Eksjö kommun utgör den offentliga sektorn absoluta majoriteten av arbetstillfällena. Övriga verksamheter är ofta många gånger inom samma sektor. De stora företagen är ofta koncentrerade till skogsbruk, entreprenad, byggnationer eller montering. Flera företag har verksamhet inom förädling av träråvara, husbyggnation eller motsvarande. Dessa verksamheter är ofta mycket skrymmande och kan innebära en stor omgivningspåverkan. De upptar stora ytor och är belägna i perifera lägen. I stadsmiljöerna finns butiker med dagligvaruhandel i varierande storlekar. Centrumområdet i Eksjö tätort utgörs generellt av små butikslokaler.

Översiktsplanen anger utveckling för verksamheter på flera orter. Utvecklingen anges främst ske i Eksjö längs med väg 32 och 40, men även i andra orter längs med väg 40. Utöver dessa finns möjlighet för expansion i de orter som Bellö och Ingarp där stora träindustrier och sågverk redan är belägna. Majoriteten av de nya verksamhetsytorna föreslås i anslutning till väg 40 och väg 32 som gör det möjligt för effektiva transporter och arbetspendling utan bil för de som saknar körkort eller inte har tillgång till bil.

Utifrån kommunens befolkningsprognos kommer äldreomsorgen att behöva utvecklas. Efterfrågan på trygghetsboende, serviceboende, särskilt boende och liknande kommer öka vilket genererar nya arbetstillfällen. I takt med att befolkningen blir fler ökar även trycket på offentliga verksamheter såsom högländssjukhuset, polisen, kommunen med flera att utvecklas, vilket skapar nya arbetsplatser. Översiktsplanen föreslår även förtätningar av bostäder i centrala delar av Eksjö tätort. Det kan bidra till att handelsunderlaget ökar, vilket i sin tur kan bidra till att verksamheter utökar eller att ny etableras i centrum.

Översiktsplanen föreslår även att friluftsliv och turismnäringen utvecklas, vilket kan skapa arbetstillfällen. Kommunens kulturarv lockar många turister årligen.

Sammanfattningsvis bidrar översiktsplanen med positiva konsekvenser för möjligheten att skapa arbetstillfällen i Eksjö kommun, vilket möjliggör för invånare att både bo och arbeta i kommunen på såväl kort som lång sikt.

Tillgänglighet

Tillgänglighet handlar om hur samhället utformas. Ett tillgängligt samhälle är utformat så att så många som möjligt kan använda och ta del av det. Det handlar om att kunna ta del av den fysiska miljön och kunna ta sig runt i samhället. Det innebär också att få tillgång till information och kommunikation samt att kunna använda produkter och tjänster.

Konsekvenser

Översiktsplanen medför små positiva konsekvenser på tillgängligheten genom att tillgängliggöra tätortsnära natur och rekreation samt bygga i befintliga redan välutvecklade tätorter. Dock fattas ställningstagande avseende tillgänglighetsanpassning i den bebyggda miljön.

Vid nybyggnation finns höga krav i lagstiftningen på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det finns även förordningar med krav på retroaktiv anpassning av redan byggda miljöer. Tillgänglighetsanpassning sker även i bebyggd miljö i kommunen, men det är inget översiktsplanen lägger stor vikt vid att redovisa. Tillgänglighetsanpassning gynnar inte bara de som har någon typ av funktionsnedsättning utan även andra grupper eftersom flera insatser såsom asfalterade trottoarkanter, hissar och ramper till entréer förenklar för exempelvis cyklister och personer som går med barnvagn.

Översiktsplanen anger främst att bostadsutveckling ska ske i kommunens tätorter. I tätorterna finns olika typer av befintlig service där en del orter har mer och andra har mindre. Genom förtätning och komplettering av befintliga tätorter tillgängliggörs serviceutbudet för fler. Det finns dessutom goda kollektivtrafikförbindelser längs med väg 40 som länkar samman kommunens tätorter, vilket ökar tillgängligheten för fler individer. I översiktsplanen föreslås även att gång- och cykelvägar byggs både inom och mellan vissa orter vilket höjer tillgängligheten.

De som söker sig till kommunens tätorter gör det bland annat för dess närhet till naturen. I översiktsplanen anges att tätortsnära aktivitets- och grönområden ska vara lättillgängliga, vilket ökar möjligheten för fler att ta del av de tätortsnära naturområdena.

För att behålla en levande och tillgänglig landsbygd poängteras det i översiktsplanen ett ökat behov av flexibla lösningar. Hit hör välfungerande och säkra cykelstråk, pendlarparkeringar och kommunikationsnoder med tåg- eller busstationer. Detta kan betraktas som en utmaning, men ett

viktigt steg för att öka tillgängligheten på landsbygden och möjliggöra för att fler kan bo på landsbygden.

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen små positiva konsekvenser för tillgängligheten.

Trygghet

Att känna sig trygg i sitt närområde eller när man rör sig i olika delar av kommunen är en viktig förutsättning för att nå ett välbefinnande. Trygghet är en individuell upplevelse som kan påverkas av en mängd olika aspekter. En mycket vid definition av ordet trygghet är individens upplevelse av sin egen säkerhet. Trygghet är med andra ord ett subjektivt begrepp som är beroende av individens uppfattning och världsbild. Några faktorer i den omgivande miljön som påverkar vår trygghet, och som översiktsplanering har goda möjligheter att påverka, är exempelvis utformning av den fysiska miljön. Bland trygghetsfrämjande fysiska åtgärder återfinns till exempel att ett område har en god orienterbarhet och trivsamt. Andra fysiska förutsättningar som kan verka trygghetsskapande är tillgänglighet och ökad närvaro, dvs. att närvaron av andra människor skapar ”ögon på gatan” under alla dygnets timmar.

För barn och unga går orienterbarheten hand i hand med tillgänglighet och trygghet. Tydliga kännetecken som barn kan avläsa i sin närmiljö minskar känslan av otrygghet då deras orienterbarhet förbättras. Detta bidrar till att barn vågar, och kan, röra sig mer självständigt, vilket ökar tillgängligheten till olika platser och aktiviteter. Detta leder fortsättningsvis till att barnen upplever att de har kontroll och ökar på så sätt deras självkänsla.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms ge goda förutsättningar för ökad trygghet i den fysiska miljön genom att föreslå åtgärder som ökar närvaron, tillgängligheten, trivsamteten och trafiksäkerheten.

Kommunens översiktsplan lyfter fram flera trygghetsskapande aspekter. Det mesta av utvecklingen ska enligt översiktsplanen ske i anslutning till befintliga centrum och knutpunkter för att skapa mer levande miljöer där fler personer rör sig på gatorna under större delar av dygnet. En förtätad struktur med tätare blandning mellan bostäder och verksamheter i ett område kan tillsammans bidra med att öka närvaron och därmed bidra positivt till individens upplevda sociala kontroll.

I en allt tätare stad blir rummen desto viktigare. Översiktsplanen anger att för att centrummiljön ska vara attraktivt är det viktigt att arbeta med stadsrummen och de allmänna platserna. Dessa ska upplevas inbjudande,

säkra och trygga. Det ska vara möjligt för alla stadens invånare att uppehålla sig på platserna för vila eller aktivitet.

Översiktsplanen tar även tydlig ställning till trygghet kopplat till kommunens trafiksituation och trafiksäkerhet. Gaturummet saknar ofta utformning för andra färdssätt än bil och är generellt överdimensionerade i bredd, vilket medför problematik såsom höga hastigheter eller otrygghet för fotgängare och cyklister. Översiktsplanen anger att kommunen ska arbeta för att öka trygghet och säkerhet i gaturummen och arbeta för attraktiva gena cykelvägar med god belysning samt cykelparkering vid varje viktig målpunkt. Kommunen ska även arbeta med att ställa om gator i stadsområden till att prioritera gång- och cykeltrafik samt kontinuerligt arbeta med säkerhetshöjande åtgärder i trafikmiljön.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen kunna bidra positivt till den upplevda tryggheten i kommunen. Trygghet är som tidigare nämnts ett subjektivt begrepp och därmed kan föreslagna trygghetsåtgärder få olika utfall beroende på individers subjektiva bedömning, vilket gör arbete med trygghet komplext. Trygghetshöjande arbete bör därför vidareutvecklas efter översiktsplanen i mer konkreta projekt för att säkerställa att de trygghetsvisioner som anges harmonieras i praktiken.

Jämställdhet och jämlikhet

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla områden i livet. Att arbeta för ökad jämställdhet är att verka för att alla människor ska kunna forma sina liv som individer, utan att föreställningar om kön begränsar oss. Ett jämställt samhälle är alltså när kvinnor och män har samma möjligheter att påverka sina egna liv och samhället.

Jämlikhet handlar om alla människors lika värde. Jämlikhet är när alla har samma möjlighet att påverka sina egna liv och samhället, oavsett hudfärg, religion, funktionsnedsättning, kön eller något annat.

Eftersom samhällsplaneringen påverkar den fysiska miljön och därmed även människors liv är det av stor vikt att planeringen gynnar människors olika behov. Bostadsbehovet ser väldigt olika ut beroende på var i livet man befinner sig, vilken livsstil man lever och vilka ekonomiska förutsättningar man har. Det är därför viktigt att det finns ett varierat bostadsutbud med olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer och att det finns en möjlighet att välja om man vill bo på landsbygden, centralt eller i utkanten av en tätort.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms ge något negativa förutsättningar för individer att kunna bo och transportera sig utefter individens egna förutsättningar, om denne inte vill bo i kommunens största tätorter. Det finns också risk för skillnader beroende på var invånarna bor i takt med att tätorternas ojämna utveckling fortsätter och ifall bostadsmarknaden fortsatt ser ut som den gör.

Översiktsplanen anger en bostadsutveckling på samtliga tätorter och på landsbygden, vilket gör det möjligt att bosätta sig var man vill i kommunen. I redovisade ställningstaganden för bostadsförsörjning anges att kommunen ska arbeta för ett bostadsutbud med blandade bostadstyper och upplåtelseformer. Det finns en risk i att kommunen, trots sin viljeriktning, kommer sakna ett blandat bostadsutbud i flera delar i kommunen på grund av flertalet osäkra faktorer såsom viljan att betala de höga kostnaderna för nyproduktion eller att det inte är möjligt att bo på vissa delar av tätorten utan bil. Det kan medföra att befolkningen tvingas flytta till den tätort som kan erbjuda en bostad utefter individens ekonomiska förutsättningar. Kommunen bör därför hitta alternativa möjligheter för att få till olika typer av bostäder runt om i kommunen.

När jämställdhet diskuteras i samhällsplaneringen nämns ofta bilismen vara en viktig faktor. Kvinnor har generellt i landet mindre tillgång till bil än män och åker mer kollektivtrafik än män. Bilen är idag ett viktigt fordon för att kunna transportera sig i kommunen, vilket ställer krav på att kommunen ständigt måste utveckla alternativa transportsätt. Kommunen har generellt en god kollektivtrafik mellan kommunens tätorter längs väg 40 som gör det möjligt för resor utan bil. Att bostadsutvecklingen härleds till dessa och att kommunen eftersträvar mer kollektivtrafik i kommunen får ses som positivt ur ett jämlikhetsperspektiv.

Bilismen kan också diskuteras utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Det finns flera grupper som av flera olika anledningar inte kan använda sig av bil och är i stora behov av alternativa transportsätt. En viktig grupp i detta är barnen som ofta tar sig runt med cykel. Ett annat exempel är de som helt enkelt inte har råd till att ha bil. För en attraktiv, jämlik och jämställd utveckling är det således viktigt att gång-, cykel- och kollektivtrafiken utvecklas. Översiktsplanen ger förutsättningar för en utveckling i denna riktning, om den genomförs.

Eksjö kommun har inte idag några tydligt definierade socioekonomiskt staka eller svaga områden och behöver således inte rikta några tydliga åtgärder till dessa. Kommunen ser sig växa i jämn takt på flera ställen och ser inga tecken på att olika områden börjar segregeras inom tätorterna. Generellt finns viss oro snarare över att bostadspriserna är markant högre i exempelvis Eksjö, Hult och Mariannelund än i exempelvis Bruzaholm.

Detta kan leda till att socioekonomisk skillnad i kommunen beroende på var man är bosatt. En annan effekt är att byggnadstakten, och således tätortens utveckling, tenderar att bli mindre i de orter där bostadspriserna är låga på grund av osäkra faktorer såsom bostadslån med mera. Det gäller för kommunen att fortsätta att göra satsningar i alla tätorter för att stärka attraktiviteten till dessa.

Integration och mångfald

Människor från olika delar av världen berikar vår kultur på flera olika sätt. Dels genom ny kunskap, dels med nya tankar och idéer som breddar våra perspektiv. Det ger unika möjligheter till kontaktnät ut i världen. Eksjö kommun är ett etniskt, kulturellt, språkligt och religiöst mångfacetterat samhälle där alla människors lika värde är självklart. Vi gör ingen åtskillnad mellan dem som kommit till vår kommun, oavsett varifrån de kommer, vilket som varit deras motiv, eller vilken bakgrund de har. För migranter och flyktingar kan särskilda riktade insatser behövas under den första tiden i Sverige, och kommunen ska bidra till ett välkomnande mottagande. Vi ser integration som en process där två parter med olika bakgrund med respekt för varandras olikheter möts och bidrar till något nytt, jämlikt och fritt från diskriminering. För en god integration behövs en värdegrund som omfattar alla människors lika värde, möjlighet till arbete, sysselsättning och delaktighet i ett socialt sammanhang, samt möjlighet att kommunicera med omgivningen på svenska. Det är viktigt för oss att främja mångfalden som finns i kommunen.

Det är viktigt att samhällsplaneringen gynnar integrationen i en kommun. Det kan handla om att skapa mötesplatser där människor med både lika och olika erfarenheter kan mötas. Till exempel inom föreningslivet, i parker eller grönområde, på ett fik eller en restaurang. Integration i samhällsplanering kan även handla om att bostadsområden möjliggör för att personer från ”livets olika faser” och med olika erfarenheter kan bo i samma område eller att olika bostadsområden länkas samman genom gång- och cykelvägar så att det är lätt att ta sig mellan områdena.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms ge goda förutsättningar för människor att integrera med varandra genom att stärka de allmänna platserna och möjliggöra för flera olika befolkningsgrupper att bosätta sig i kommunens olika bostadsområden.

Översiktsplanen anger riktlinjer om att stärka de allmänna platserna. Dessa ska upplevas inbjudande, säkra och trygga. Det ska vara möjligt för alla stadens invånare att uppehålla sig på platserna, för vila eller aktivitet. Planförslaget pekar även ut fler bostadsområden som med tiden kommer dels öka befolkningmängden generellt i tätorterna, dels möjliggöra för fler

att bo i orternas olika områden. Detta bidrar till en att fler rör sig i tätorten och att det därmed finns förutsättningar för fler möten, vilket i sin tur bidrar till en förstärkt integration.

Fri tid

Möjligheten till en rik och varierad fri tid ger människor nya perspektiv, upplevelser och sammanhang som bidrar till god livskvalitet och en känsla av sammanhang. Invånarna i Eksjö kommun ska uppleva att de har goda möjligheter till rekreation och möjlighet att utöva sina fritidsintressen. Invånarna ska ha tillgång till olika former av mötesplatser, grönområden och natur. Ett brett och varierat föreningsliv stärker också möjligheterna för invånarna att bli delaktiga och aktiva i civilsamhället.

Tre av Sveriges nationella friluftsmål går att koppla till samhällsplanering och rekreationsområden. Målet om tillgång till natur för friluftsliv innebär att friluftslivets behov säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande. Målet handlar om att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap. Det andra målet attraktiv tätortsnära natur innebär att det ska finnas tillgång till attraktiv natur i och i närheten av tätorter. Allmänheten ska ha tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden. Det tredje målet friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms bidra positivt till en rik och varierad fri tid för kommuninvånarna.

I översiktsplanen anges särskilt viktiga områden för rekreation och friluftsliv i strukturbilden. Den innehåller även ställningstagande om att olika typer av natur- och rekreationsområde ska bevaras och utvecklas. Varje område är en viktig komponent i sambandet och bidrar till den stora variationen.

Översiktsplanen anger att grönområden, rekreations- och fritidsområden, idrottsplatser eller områden för rörligt föreningsliv ska bevaras och utvecklas för framtida generationer. Områdena förvaltas och utvecklas i takt med ökade behov. Befintliga park- och grönområden ska kontinuerligt utvecklas. Genom att säkerställa tillgången till områden ökar kommunen sin attraktivitet utifrån dessa egenskaper. Behovet av reservat för rekreation i tätortsnära lägen kan komma i takt med att skogsbruket blir mer intensivt och utbrett.

Sammanfattningsvis medför översiktsplanen positiva konsekvenser för möjligheten till en rik och varierad fri tid.

7. Ekonomiska konsekvenser

Allmänna intressen

Efterhand som Eksjö kommun växer ökar behovet av att investera i allmänna intressen såsom skolor, förskolor, äldreboende, vägar, parker med mera finns tillgängligt utefter behov och är iordningställt för invånarens välbefinnande. Det är ofta investeringar som inte genererar några intäkter utan finansieras via skatteintäkter eller delvis genom olika bidrag från staten.

Konsekvenser

Genomförande av översiktsplanen medför ökad investeringstakt och kostnader för utbyggnad av gång- och cykelvägar, äldreboende med mera.

I översiktsplanen förslås flera åtgärder som gynna de allmänna intressena såsom exempelvis utbyggnad av gång- och cykelvägar, bevarande av tätortsnära natur för rekreation, planberedskap för fler boende till äldreboende med mera. Eksjö kommun befinner sig i ett läge där allmänna intressen generellt är välutvecklat i kommunens olika orter och planberedskap finns för utveckling av skolor, äldreboende, lekplatser med mera vilket är positivt. Utmaningen i flera frågor framöver ligger snarare i att samordna och effektivisera för att få till en ekonomisk hållbarhet. I ett förverkligande av översiktsplanen ligger den största utmaningen i att utveckla gång- och cykelnätet som under en lång tid kommer vara i behov av utveckling. Det medför ett visst behov av ökad investeringstakt för att uppnå den gång- och cykeltäthet som eftersträvas i planförslaget. Översiktsplanen kan därav bedömas medföra ökade kostnader för allmänna intressen i form av ökade investeringar i bland annat gång- och cykelnätet och äldreboende.

Markköp

När kommunen har rådighet över marken kan kommunen vara med och påverka utvecklingen och i vilken takt utveckling sker. Rådighet över mark underlättar möjligheten för kommunen, men markförvärv medför ökade kostnader som genererar intäkter först när detaljplan är antagen, markanvisning är genomförd och området byggs ut. Markköp är även viktiga i förhandlingar om markbyten. Genom markköp har kommunen en större möjlighet att på egen hand förverkliga översiktsplanen. Det är samtidigt svårt för en kommun att förverkliga en översiktsplan på egen hand och därför är det av stor vikt att få privata aktörer att engagera sig och driva på utvecklingen.

Konsekvenser

Eksjö kommun bedöms ha god långsiktig markberedskap för att driva på utvecklingen i linje med översiktsplanen.

Eksjö kommun bedöms ha god långsiktig markberedskap för att driva på utvecklingen i linje med översiktsplanen. Det är dock viktigt att kommunen hela tiden ser över sitt markinnehav och förvärvar i linje med översiktsplanen när möjlighet finns. Att förvärva mark i strategiska lägen i enlighet med att förverkliga översiktsplanen kan innebära risk för dyrare inköp än vad kommunen vanligtvis gör, vilket kan vara en utmaning. Det finns alltid en risk i att kommunens utveckling hämmas på grund av bristande marktillgång och utmaningen för kommunen blir därmed att hitta en balans mellan markförvärv och att motivera och engagera andra aktörer att vilja utveckla kommunen.

Marknadsföring

Inom kommunal planering har platsmarknadsföring blivit ett välanvänt verktyg för att försöka sätta olika platser och orter på kartan för att på så sätt attrahera företag, turister, och nya invånare. Genom att förmedla en tydlig bild av vad kommunen har att erbjuda kan det attrahera fler att flytta dit. En översiktsplan kan i viss mån användas som platsmarknadsföringsunderlag, då det visar upp kommunens viljeinriktningar och framtida markanvändning. Eksjö kommun eftersträvar att vara en attraktiv kommun som människor vill besöka och flytta till, och som företag vill etablera sig i.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms vara ett positivt verktyg för kommunen att identifiera, bereda och marknadsföra nya områden som kan attrahera exploitörer, människor och verksamheter till Eksjö kommun.

Översiktsplanen möjliggör för flera förtätningsprojekt samt pekar ut flera nya områden för bostäder och verksamhetsutveckling. Flera av de områden som pekas ut för förtätning ligger i attraktiva lägen nära centrum, service och/eller med sjöutsikt som kan attrahera fler exploitörer att vilja bygga och fler människor att vilja bosätta sig i kommunen. I flera markanvändningskartor pekas nya områden ut för potentiell utveckling för verksamheter som kommunen kan bereda och marknadsföra, vilket kan stärka utvecklingen i flera av kommunens orter. Kommunen saknar idag stora sammanhängande markområden till större verksamhetsetableringar nära Eksjö tätort, vilket planförslaget möjliggör för. Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen kunna utgöra ett positivt verktyg för att identifiera, bereda och marknadsföra nya områden som kan attrahera såväl exploitörer, människor och verksamheter till Eksjö kommun.

Demografi

Kommuninvånare kommer under livets olika skeden generera både kostnader och intäkter för kommunen. Det är därför viktigt för en kommun att ha en demografi i balans. Den bebyggelseutveckling som kommunens översiktsplan anger styr kommunens framtida befolkningsstruktur och därmed också skatteunderlaget. Ur såväl ett ekonomiskt som socialt perspektiv är det viktigt att ny bebyggelse kompletterar den befintliga och möjliggör en blandning av hustyper, upplåtelseformer och prisbilder. Det skapar förutsättningar för bostadsområden och orter med en blandad och balanserad ålderssammansättning, det vill säga en demografisk balans. Det skapar också balans mellan skatteintäkter och kostnader för den kommunala servicen. Det är viktigt att kommunen kan erbjuda arbetstillfällen, ett utbud av fritidsmöjligheter för olika intressen och åldrar och att kommunen kan erbjuda skolor, barn- och vårdomsorg av god kvalitet.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms möjliggöra för en mer demografiskt balanserad utveckling i kommunen.

I översiktsplanen finns riktlinjer som anger att kommunen ska arbeta för ett bostadsutbud med blandade bostadstyper och boendeformer i kommunens olika delar. Ur ett kommunekonomiskt perspektiv är det positivt att Eksjö kommun eftersträvar en mer få en mer varierad inflyttning och demografisk balans. Framtidsprognosen anger dock att antalet unga i åldern 16–18 år beräknas minska, medan antalet invånare i förvärvsarbetsande åldrar (19–64 år) beräknas vara oförändrat samt att den äldre befolkningen förväntas stiga. Detta medför en risk för ökad demografisk obalans och är en utmaning som kommunen måste försöka vända i efterkommande planering genom exempelvis utforma bebyggelseutveckling utefter visst behov, marknadsanalyser eller skapa fler tillgängliga bostäder för äldre som kan trigga i gång flyttkedjor.

För att öka antalet unga att vilja bo i kommunen är det också viktigt att det finns lämpliga arbeten för denna målgrupp. Eksjö kommuns arbetsmarknad präglas av arbeten inom offentlig sektor och saknar generellt arbeten för yngre förmågor utan högskoleutbildning. Översiktsplanen anger riktlinjer om förtätning som vidare kan få effekt på arbetsmarknaden genom ökat kundunderlag inom bland annat service och handel vilket är exempel på arbeten som ofta tilltalar denna målgrupp.

Sammanfattningsvis bedöms översiktsplanen möjliggöra för kommunen att få en mer balanserad demografisk utveckling.

Resurseffektivitet

Att exploatera nya områden innebär kostnader för flera typer av infrastruktur såsom vägar, vatten och avlopp eller i iordningställande av trevliga levnadsmiljöer samt underhåll och drift av dessa. En del av investeringarna genererar inte några intäkter utan finansieras genom skatteintäkter. Genom att planera utveckling i anslutning till befintliga områden går det att nyttja redan gjorda investeringar i vägar, vatten och avlopp. Det går även att spara mark genom att förtäta eller omvandla områden som redan tagits i anspråk för byggnation samtidigt som befintlig infrastruktur nyttjas. Bostäder, verksamheter, industrier och infrastruktur är investeringar med lång livslängd och kräver därför strategiska överväganden för en effektiv användning av resurser och för att verka för hållbar utveckling.

Konsekvenser

Översiktsplanen bedöms möjliggöra för en tätare och mer resurseffektiv markanvändning om planen genomförs på ett sådant sätt i efterarbetet.

Fler invånare innebär som oftast att fler bostäder måste byggas samt att infrastruktur, vatten och avlopp, service med mera måste byggas ut och underhållas. Eksjö kommuns förtätningspotential är en relativt kostnadseffektiv lösning då redan befintlig infrastruktur, som gator, fjärrvärme, kommunalt vatten och avlopp, kan tas tillvara i hög grad. Dock kommer även vissa kostnader med förtätning, såsom utbyggnad av nya gator, flytt av ledningar med mera. Dessa fördelas mellan fastighetsägare, byggherrar och kommunen.

Tätare bebyggelsestrukturer med större befolkningsunderlag innebär att kommunal service som förskolor, kultur- och fritidsanläggningar, vårdcentraler med mera kan utnyttjas mer kostnadseffektivt. Även viss förtätning och exploatering i mer perifera lägen planeras, vilket kan innebära en utmaning när det kommer till hållbar och kostnadseffektiv infrastruktur. Detta är något som måste beaktas i fortsatt planering.

Möjligheter för en relativt resurseffektiv markanvändning skapas genom att nybyggnation främst tillkommer intill redan bebyggda områden och längs med befintlig infrastruktur och service som därmed kan utnyttjas i högre grad. I vissa delar av kommunen tas dock större områden av oexploaterad mark i anspråk för att bilda nya bostads och verksamhetsområden. Detta leder till stora kostnader för ny infrastruktur i form av trafiknät och VA. Här finns en utmaning för kommunen att skapa någon typ av prioriteringsordning mellan angivna områden i markanvändningskartan för att undvika att resurskrävande exploatering sker på flera oexploaterade ytor samtidigt. En mer proaktiv efterplanering kan möjliggöra för en resurseffektiv markanvändning. Proaktiv planering kan dock innebära

risker i att kommunen försöker styra markanvändning till något som inte passar marknaden och därmed gå miste om företagare som vill etablera sig i kommunen. Utmaningen är att få till en balansgång mellan resurseffektiv planering och marknadens efterfrågan.

Byggtakt och planberedskap

Översiktsplanen har en central roll i kommunernas arbete att formulera strategier för en långsiktigt hållbar utveckling. En översiktsplan ska ange såväl en långsiktig och övergripande utvecklingsstrategi som grunddragen i den avsedda användningen av mark- och vattenområden. Planen ska också ge vägledning för hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

För att vidare realisera översiktsplanens intentioner kan olika delar behöva ytterligare utredning och flera nya detaljplaner, vilket är både tidsmässigt och ekonomiskt kostnadskrävande.

Konsekvenser

Översiktsplanen medför ett omfattande efterarbete i form av nya planer och utredningar som är både tidsmässigt och ekonomiskt kostsamt.

Översiktsplanen föreslår att en rad olika utredningar och planer tas fram. Bland annat en grönplan, ett kulturminnesprogram, en ständigt aktuell VA-plan samt diverse utredningar gällande trafikinfrastruktur och bebyggelseutveckling. Det behövs även flera detaljplaner och planprogram för att planlägga utvecklingen. För att kunna ta fram planer och utredningar behövs att medel och resurser avsätts, sannolikt även med ekonomiskt tillskott när dessa inte ryms inom ordinarie budgetram.

8. Samlad bedömning

Översiktsplanen innebär sammantaget medföra potential till betydligt större positiva konsekvenser än nollalternativet. Dessutom är risken för negativa konsekvenser mindre, även om de uppmärksammas mer i hållbarhetsbedömningen än vad de tidigare gjorts nollalternativets MKB. Störst skillnad mellan planförslaget och nollalternativet är det för de ekologiska aspekterna trafik och infrastruktur, markanvändning, rekreation och friluftsliv, vatten och klimatanpassning som har utvecklats i linje med en mer hållbar utveckling. Planförslaget bedöms också möjliggöra för en allmänt bättre levnadsstandard än tidigare vilket stärker den sociala utvecklingen. Ur ett kommunekonomiskt perspektiv finns såväl fördelar som nackdelar med att ta fram en ny översiktsplan och vidare genomföra den, men sammantaget bedöms det ändå ge en ekonomiskt hållbar utveckling på sikt.

Ett genomförande enligt planförslaget innebär att kommunen har en tydlig plan för hur en ökad befolkningstillväxt ska hanteras samtidigt som markanvändningen kan hållas återhållsamt och resurseffektiv. Markbehovet per invånare kommer således att minska i jämförelse med idag samtidigt som vi blir fler i kommunen. Även förutsättningar för kommuninvånarna att resa mer hållbart och med mindre klimatpåverkan kommer att förbättras. Ur ett kommunalekonomiskt perspektiv så kommer redan gjorda investeringar i allmänna intressen såsom skola, vatten- och avlopp, transportinfrastruktur med mera att kunna utnyttjas mer effektivt, samtidigt som det kommer att finnas behov av nya investeringar i framför allt gång- och cykelvägnätet för att möta utvecklingen.

Planförslaget har vidare även potential till att bidra till förbättringar för miljö kvalitetsnormerna för buller, luft- och vattenkvaliteten jämfört med nollalternativet. För nollalternativet bedöms det finnas risk för att MKN inte uppnås då det saknas en plan för styrning mot att nå MKN utifrån dagens krav. Översiktsplanen ska dock inte betraktas som avgörande för MKN för vatten då kommunens VA-plan är mer vägledande i denna fråga.

Planförslaget innebär också att flera av miljö kvalitetsmålen och de globala hållbarhetsmålen främjas. Att hållbarhetsbedömningen redogör tydligt för vilka mål som inte uppnås och anger olika typer av åtgärdsförslag medför att kommunen vidare kan under genomförande av planförslaget göra ändringar eller andra typer av insatser i enlighet med att främja målen.

Översiktsplanen och de fyra effektmålen

En översiktsplan ett kommunövergripande strategiskt dokument som anger kommunens långsiktiga mark- och vattenanvändning. Beroende på hur en översiktsplan utformas får det både direkta och indirekta konsekvenser på

kommunen förutsättningar att arbeta utefter och uppnå angiven kommunvision, och vidare uppfylla de fyra effektmålen. Nedan beskrivs hur översiktsplanen bidrar till att uppnå de fyra effektmålen.

Eksjö kommuns invånare upplever att de mår bra och känner sig nöjda med sin livssituation – livskvalitet

Översiktsplanen ger förutsättningar för kommunen att fortsätta bedriva en välfungerande utbildning och omsorg. Den ger även förutsättningar för att kommunens invånare att påverka sin livssituation genom att erbjuda olika typer av boendeformer, utomhusmiljöer, rekreationsmöjligheter samt olika typer av trafikslag. På så sätt erbjuds kommuninvånare att göra val utefter dess levnadsförutsättningar och intresse.

Eksjö kommun upplevs vara en attraktiv kommun att besöka, leva och verka i - attraktivitet

Översiktsplanen möjliggör för fler människor att flytta hit och för fler företagare att etablera sig i kommunen. Med en aktuell översiktsplan kan kommunen hålla god beredskap för nya verksamhetsetableringar och för befintliga arbetsgivare att expandera eller etablera sig på andra fördelaktiga platser i framtiden såsom vid exempelvis förbifart 40. Fler invånare i kommunen kommer att öka underlaget för ett rikt utbud av handel, service, fritidsaktivitet med mera, vilket kommer stärka kommunens attraktivitet.

Eksjö kommuns invånare upplever att det finns möjlighet att vara delaktiga och påverka kommunens utveckling – delaktighet

Översiktsplanen genomförs utefter en demokratisk process där kommuninvånare får lov att tycka till om kommunens framtida utveckling. Invånare har haft chansen att vara delaktiga tidigt i processen under en insamlingsperiod innan planförslaget och erbjuds möjligheten att tycka till under samråd och granskning. På så sätt ges kommuninvånarna en möjlighet att påverka och själva vara med och bidra till kommunens utveckling.

Eksjö kommun ska ha en robust och hållbar infrastruktur samt ett varierat utbud av boendeformer i olika delar av kommunen - samhällsplanering

Översiktsplanen möjliggör för fler bostäder och väl fungerande boendemiljöer, vilket är grundläggande kvaliteter som ökar möjligheterna att hantera och balansera andra delar i livet såsom utbildning, arbete och en rik fritid. Översiktsplanen föreslår ett mer blandat utbud av bostäder med alternativa boendeformer som passar människors olika behov, samt verka för en hållbar infrastruktur där samtliga tätorter och landsbygd har tillgång till allmänna kommunikationer och en turtäthet som medger både arbets-, studie- och servicependling. Cykeltrafiken ska även förbättras, vilket möjliggör för ett mer hållbart resande.

Översiktsplanen pekar vidare ut tomter och mark som matchar behoven av både bostadsbyggande och etableringar inom privat och offentlig sektor. Ett varierande bostadsbestånd i hela kommunen och mer attraktiva mötesplatser ska vidare bidra till att minska klyftorna mellan generationer och olika kulturer, samt bidra till en ömsesidig förståelse och respekt för varandras behov, oavsett ålder, kön och ursprung. I översiktsplanen hanteras klimatanpassning på ett sätt som inte gjorts tidigare i enlighet med att anpassa samhället till de klimatförändringar som sker. Planförslaget anger även riktlinjer för hur kommunen ska utvecklas i frågor om vindkraft, solkraft, laddinfrastruktur med mera för att uppnå en effektiv energianvändning och för en omställning till förnybar energi. Om översiktsplanen genomförs kommer Eksjö kommun ha goda förutsättningar att uppnå regionens mål om att bli ett plusenergilän.

Lista samtliga bedömningar

Ekologisk hållbarhet					
Kulturmiljö					Grön
Markanvändning		Röd			
Trafik & Infrastruktur				Grön	
Naturmiljö		Röd			
Vatten					Grön
Rekreation & friluftsliv					Grön
Buller		Röd			
Luft				Grön	
Förorenad mark					Grön
Farligt gods				Grön	
Översvämning & skyfall					Grön
Ras, skred och erosion			Grå		
Värmebölja				Grön	
Klimat & energi				Grön	

Tabell 1 - Anger positiva (grön) och negativa (röd) konsekvenser för hur översiktsplanen påverkar miljön och kommuninvånarens hälsa.

Social hållbarhet					
Folkhälsa					Grön
Barnperspektiv				Grön	
Bostadsförsörjning					Grön
Arbetsmarknad					Grön
Tillgänglighet				Grön	
Trygghet					Grön
Jämställdhet & jämlikhet		Röd			
Integration & mångfald					Grön
Fri tid					Grön

Tabell 2 - Anger positiv (grön) och negativ (röd) påverkan översiktsplanen har på social hållbarhet.

Ekonomisk hållbarhet					
Allmänna intressen	Röd				
Markköp				Grön	
Marknadsföring					Grön
Demografi					Grön
Resurseffektivitet					Grön
Byggtakt & planberedskap	Röd				

Tabell 3 - Anger positiv (grön) och negativ (röd) effekt översiktsplanen medför ur ett kommuneekonomiskt perspektiv.

9. Uppföljning

Enligt 6 kap 12 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför. Eftersom översiktsplanen omfattar en stor yta och många verksamheter finns det ett tydligt behov av samordning med den miljöövervakning som förekommer av andra orsaker. Boverket rekommenderar att uppföljningen av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av översiktsplanen i realiteten ger så långt som möjligt kopplas till befintliga tillsyns-, miljölednings- och övervakningssystem. Enligt Boverket kan det vidare vara svårt att föreslå exakt hur uppföljning och övervakning ska ske redan när MKB:n tas fram och att en anpassning kan behöva ske under planens genomförande.

Uppföljning kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet, vilket sker vart fjärde år. Uppföljning sammanställs lämpligen i en miljöredovisning som fungerar som underlag för planens aktualitetsprövning.

Kommunens översiktsplan utgör ett viktigt underlag inför vidare detaljplanering. I denna hållbarhetsbedömning har det redogjorts för översiktsplanens konsekvenser, som även presenterar förslag på åtgärder för att begränsa den negativa miljöpåverkan. Utvärderingsarbetet bör följa upp hur de negativa konsekvenserna i bedömningen beaktas och ifall dessa ska åtgärdas antingen enligt förslagna åtgärder eller om det behövs ytterligare studier och/eller andra åtgärder.

Nedanstående frågor bör vara av särskild vikt att följa upp inom ramen för översiktsplanearbetet:

Förtätning

Uppföljning bör ske kring hur den förtätningsstrategi som uttrycks i planen efterlevs. Detta är betydelsefullt då förtätning är en princip som är resurseffektiv och har potential att begränsa miljöpåverkan.

Förbifart 40

Uppföljning bör göras för hur projektet med förbifart 40 fortskrider. Flera av översiktsplanens förslag påverkas av förbifarten som kräver beredskapsplanering inför genomförandet i frågor om utformning och hantering, samt hur ett eventuellt kommunalt övertagande av resterande väg ska ske med allt vad det innebär.

Gång- och cykel

Uppföljning bör ske för hur den gång- och cykelstrategi som uttrycks i planen efterlevs. För att få till en förändring av prioritering i trafikrummet till mer gång- och cykel krävs ett långsiktigt arbete över hela planperioden. En uppföljning behövs för att återkommande få en lägesuppdatering och för att föreslå nya investeringsåtgärder. Detta bör ske tillsammans med kommunens gång- och cykelplan.

Vatten och avlopp

Kommunen ska ha en aktuell VA-plan enligt översiktsplanen. En uppföljning behövs för att se till att planen ständigt förnyas och tar ställning till det som lyfts i översiktsplanen såsom dagvattenhantering, miljökvalitetsnormer med mera.

Natur

Uppföljning bör ske för att se över när det är lämpligt att öka kunskapen om var i kommunen de mest värdefulla naturområdena finns. I översiktsplanen framgår en avsaknad av förhållningsätt för hur biologiska mångfald, hotade arter och grön infrastruktur ska bevaras och utvecklas. Att ta fram exempelvis en grönplan, grönstrukturplan eller naturvårdsprogram bör vara av stor vikt för att begränsa miljöpåverkan.